

Naiste Häääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 13

SISUKORD: Saateks. — „Naised, ärge tikkuge meeste elukutsetesse.“ — Aino Kallas. — Aberdeen'ide kuldpulm. — Esimene samm abtelu ja järeltuleva soo eest hoolitsemisel Eestis. — Märkeid Läti naisliikumisest. — Paremaid parim. — Kirjanduslik veste. — Naisjuhtidest. — Õpilaste vormiriietest. — Kroonika.

PERENAINE: Munasaagi tõstmisest. — Perenaised, hoolitsege liipsikarja puhtuse eest. — Mõned toiduretseptid. — Juukste tervishoid ja ravi. — Käsitöö ja riietus.

“Naiste Hääl”

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Jlhub 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE REISIK.

Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.

Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Tellimise hind: veerandaastaks — 120 mk., pooleksaastaks — 200 mk., aastaks — 400 mk. Üksiknumber — 40 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 3000 mk., 1 mm. fihel veerul — 10 mk.

Suur loosimine „Naiste Hääl’e” 1927 aasta tellijatele!

Kõigi „Naiste Hääl’e” 1927 a. tellijate vahel, kes omalt poolt **kolm** uut 1928 a. tellijat kaasa toovad, loositakse kõiksugu majapidamise tarbeasju **75.000 marga** väärtuses. Iga kolme aastatellija saatjale antakse **üks** loositüht. — Loosimisele tulevad:

1 õmblusmasin, 1 lõuna serviis, 1 kohvi serviis, lamp, köögi-serviis, pesuväänamise masin, Weck'i sissekeetmise aparat ühes purkidega, komplekt alluminiumist keedunõusid ja terve rida teisi tarvilikke ja väärtuslikke asju.

Loosimine toimub, kui endistele tellijatele lisaks **1500** uut aastatellijat juure on tulnud, mis kõige hiljem **1. märtsiks** 1928 a. sündima peab.

Sellele „Naiste Hääl’e” 1927 a. lugejale, kes kõige suurema arvu uusi tellijaid, mitte aga vähem kui **50 aastatellijat**, juure toob, antakse autasuks **õmblusmasin**.

ALATI VÄRSKE!

TAIMEVOI JA OLI TEHASED
A/S - EXTRAKTOR -
TALLINN, TELLISKIVIT.21.KONETR.29-03.

NAISTE HÄÄL

E. NAISSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

ühinenud „NAISTE TÖÖ JA ELU'ga“

Nr. 13

Detsembri kuul 1927

I aastakäik

Saateks.

Käesoleva numbriga lõpeb „Naiste Hääl“ esimene aastakäik. Üks aasta on liig lühike aeg, et võimaldada lõpuliikse oletust ajakirja igakülgse suuna kohta, pealegi ajakirja kohta, mille ülesanded on väga mitmekesised. „Naiste Hääl“ tahab olla valvel meie naiste õiguste eest, tahab arendada naistes kodanikultunnet, tahab kasvatada lugupidamist naiste ülesannete vastu ühiskonnas, ühtlasi süvendada arusaamist neist. Peale selle tahab „Naiste Hääl“ omas „Pere-naise“ osas olla abiks ja juhiks naistele koduses töös selle kõige mitmekesisematel aladel, — lehe ülesanded on palju, ükski neist pole tähtsusetu.

Möödunud, esimene aasta on meile olnud lehe väljaandmisel ja toimetamisel suurel määral õppimise aastaks ses mõttes, et oleme näinud ja kuulnud, mida naised nõuavad ja ootavad oma ajakirjalt. Rõhkearvulised nõuanded, näpunäited ja nõudmised lehe siju kohta meie lugejate hulgast on meile olnud aina rõõmustavad, — tõendavad nad ju kõige selgemini, et naistel on huvi oma ajakirja vastu.

Kõige suuremaks rõõmuks möödunud aastal on meile kujunenud see kogukas kaastöölise pere, mis selle võrdlemise lühike aja jooksul on kogunud „Naiste Hääl“ ümber nii kodu- kui ka välismailt ning millesse kuuluvad meie parimad ja tõsisemad naised. See meie kaastöölise hulk on kindlamaks tõenduseks, et Eesti Naisorganisatsioonide Liidu ohus — hakata välja andma oma häälkandjat — oli ajakirjane ning vastas üldisele tarvidusele meie naiste hulgas.

Meil on ka põhjendatud lootust, et see meie kaastöölise pere praegu jõudjasti edasi kasvab, et ajakirja siju selle tõttu tootab saada tulevikus veel mitmekesisem, põhjalikum ja huvitavam.

Meil on ka põhjusi oletada, et suurem osa praegustest „Naiste Hääl“ tellijatest ja lugejatest on selle lühikesel aastal jooksul saanud meie lehe meendunud

sõpradeks, loodame, et nad selleks ka jäävad. Kuid sellest üksi on vähe.

Kui meie tõsiselt tahame, et naiste elulised nõudmised ja õigustatud tarvidused saaks eluõiguslikeks meie riigis, kui meie tahame, et naiste mõju inimkonna emadena ja kasvatajatena süveneks ka meie rahva hulgas, kui meie tahame, et naisliikumise kultuurilised püüded, mis praegu kogu maailmas on süvenemas ja arenemas imeliirelt, omandaks ka meie maal suurema kaalu, — siis peame meie kõik tundma kohustust töötada „Naiste Hääl“ kasuks.

Häälkandjal, mis on seadnud enesele ülesandeks selgitada kõiki neid küsimusi ja kohustusi, mis praegune aeg esitab naistele kodu- ja ühiskonnas, võib ainult siis olla tarvilik kaal, kui tema seljatagune on väga tugev. See on olnud aga kõige tähtsamal määral lehe tellijate ja lugejate hulgast.

On selge, et meie ajakiri saab täieneda ja omada parema siukuse, kui tema majandusline alus on kindlustatud. Sellepärast peaks iga „Naiste Hääl“ tellija juba omaenese kasu pärast katsuma võita lehele uusi poolehoidjaid ja tellijaid.

Meie loodame kindlasti, et iga meie lehe tellija püüab võita „Naiste Hääl“le uusi tellijaid ning et naiste häälkandja, mis juba omal esimesel ümmurise aastal on suutnud omandada kindla seiskoha meie naiste hulgas, tuleva aasta lõpuks on kujunenud suureks ja tugevaks ajakirjaks. Seda suudame meie, naised, läbi võita kergesti, kui see on vaid meie tõsine soov.

Kõigile oma sõpradele ja poolehoidjatele häid jõulupüühi ja õnnelikku uut aastat!

Soovime ka, et „Naiste Hääl“, milles peegeldub meie naiste arenemine ja edu, peegeldaks tulevaval aastal meie püüete tõusvat joont!

„Naiste Hääl“ toimetuse.

„Naised, ärge tikkuge meeste elukutsetesse!“

See oli karskete naiste kongressil, kui Linda Einbundi kõne järele „Meie tänapäeva naisest“ võttis teiste hulgas sõna Eesti ainuke kutse-nõunik ja lausus: „Naised, ärge tikkuge meeste elukutsetesse!“ See ütetus väärrib seda enam tähelepanu, et tema autor ka tütarlaste elukutsete kättejuhataja on ja, kordan, ainuke sellesugune ametlik isik kogu Eestis. Oleks tõesti huvitav saada avalikku seletust meie kutse-nõunikult, milliseid elukutseid peab tema mehe ja milliseid naise omaks. Kui temalt samal kongressil on päritud: „Millised elukutsed on jumal määranud naistele, millised meestele,“ siis pole tal olnud vastust. Ehk tuleb hra kutse-nõunik meile vastama piibli sõnadega, mis paradiisi legendi järgi öeldud Eva vastu: „Valuga pead sa lapsi ilmale tooma ja oma mehele allaheitlik olema“!? Kuid nimetatud legendi tekkimine kuulub ajajärku, mil riikide üle valitsesid despoodid, mil kodanik oli vaid valitseja ori, mil perekonnas kuulus perekonna isale võim oma naise ja laste elu ja surma üle. Aga meie elame XX. aastasajal, meie elame maailma kõige demokraatlikumal ajajärgul, meie elame mees- ja naiskodanikkude üheõigusluse päevil. Meie seisukohad peavad olema teistsugused.

Käesolev demokraatlik ajajärk kohustab kõiki kaasa aitama ühiskondliku elu korraldamiseks, parema tuleviku saavutamiseks riigile ja rahvale. Meie, naised, peame oma jõudu ja õigusi tarvitama veel selleks, et kindlustada enestele põhiseadusega antud üheõigusluse ka tegelikus elus. Meile, naistele, peab eriti lähedal seisma meie eneste saatus, meie oma tulevik.

Naise seisukohta ühiskonnas ja tema tulevikku peaks tõsiselt võtma küll ka iga arusaaja mees, sest loomulik on, et mees naisega käsikäes, teineteist mõistes, teineteist hinnates, teineteist toetades, elust läbi sammuvad. Kuid tegelik elu näitab, et mees vana korra aegseist õigusist loobuda ei taha, neist kramplikult kinni hoiab, naise üheõiguslust enesega tunnustada sõandab ainult deklaratsioonides. Niipea kui kerkib päevakorra küsimus, kas naine või mees? on mees see, kes end eesõigustatuks peab, naises teisejärgu kodanikku näeb, teda tõrvama hakkab, et teelt tõrjuda. Meil, Eestis, läheb vahekord mehe ja naise vahel eluvõitluses iga päevaga teravamaks, mis tingitud eestkätt meie vaesusest, meie ainelisest puudusest. Eriti terav tundub see võitlus paremate kohtade ümber, sest neid on meil meie väike-

ses riigis ja meie majanduslikus kitsikuses vähe. Ja muidugi arvavad meie kaaskodanikud-mehed, et paremad, tulutoovamad, juhtivad kohad kuuluvad ainult neile. Kuid meie ei saa sellega leppida. Meil, naistel, on samuti õigus elu peale, rõhutan, õigus vaba iseseisva elu peale. Kui meid üheõiguslikeks ei peeta, kui meid, kui naisi, eemale tõrjutakse, siis ei ole meie vabad ega iseseisvad, siis elame meeskodanikkude surve all. Selle surve vastu võitlemegi. Meie ei luba enesele meestest, ka mitte härra kutsenõunikust, ette kirjutada elukutseid. Meie tungime elukutsetesse, kus oskame töötada ja olla kasulikud, meie nõuame enestele ka juhtivaid kohti, kui need oma loomu poolest kuuluvad meile, naistele. Kordan, meile, naistele, seisab eriti lähedal meie eneste saatus, meie oma tulevik. Sellepärast püüame oma kätte ka neid kõrgemaid elukutseid, kust võimalik juhtida meie naispere käekäiku vastu helgemale tulevikule.

Tallinnas lõi viimaseil päevil laineid linna I tütarlaste gümnaasiumi juhataja kohta küsimus. Küsimus: kellel oli loomulik sinna kandideerida, kas meestel või naistel? Meie vastus, naistel. Kes kandideerisid? Nimekirja järele, mille esitas linna koolivalitsus nimetatud kooli pedagoogika nõukogule, kandideerisid 17 isikut, nende hulgas 5 naist ja 12 meest, viimaste hulgas ka meie ainuke kutse-nõunik Eestis. Küsin, kes tikkusid kelle kohale? Meie vastus: 12 meeskandidaati tahtsid saada oma loomu poolest naisele-kasvatajale kuuluvat kohta. Oleks koht olnud vaba poeglaste koolis, uskuge, mu härrad, mitte üks naine ei oleks sinna kandideerinud, sest meie, naised, teame ja tunname, et poeglaste kooli juhataja koht peab kuuluma mehele-kasvatajale, olgu, et seadus meilgi, naistel, ei keela sinna kandideerimast. Aga millise pealetungi algasid meie mehed I tütarlaste gümnaasiumi juhataja kohale. Terve tosin neid „paremaid parimaist“ sirutasid välja oma käed. Vähe seda. Koolivalitsuse juhataja käis ringi ja seletas autoriteetselt, et I gümnaasiumi naisõpetajad ise naisjuhatajat ei taha. Meid hakkas see küsimus muidugi huvitama, pärisime nimetatud kooli naisõpetajailt nende sarnase seisukoha motiivide järele ning siis selgus, et sellane koolivalitsuse juhataja arvamine baseerus ainult paari I gümnaasiumi intrigeerija naisõpetaja seisukohal. Kuid üldistada paari naisõpetaja

Aino Kallas.

Aino Kallas, kes on viimaste aastate jooksul teinud palju tänuväärt tööd Eesti tutvustamiseks Inglismaal ja Põhja-Ameerikas, on saanud kutse Inglise Naisliidu poolt esineda Liidu haruseltsides kõnede ja Eesti üle, selgitada seal eraldi ka eesti naise seisukorda ja tema püüdmisi. Aino Kallase kõnereis algab märtsi algusel ja kestab kuni mai alguseni. Inglise Naisliit korraldab 24 kõnekohtut üle terve Inglismaa, ka Shotimaa ühes arvatud. Oma esinemiste programmi on proua Kallas võtnud kõne Eesti kultuurilise arenemise üle, puudutades selles eraldi naise osa ja seisukorda. Kõne juure mõtleb Aino Kallas tarvitada pilte Eestist, võib olla ka filmi. Peale selle kavatseb Aino Kallas ette kanda oma jutu „Bernhard Riives'e“. Peale kõnede on ette nähtud läbirääkimised, kus Aino Kallas vastab küsimistele.

On kindel, et eelolev kõnereis aitab suuresti kaasa Eesti tundmisele Inglismaal. Meie võlgneme Aino Kallas'ele tõsiselt tänu tema esinemiste eest, mille tagajärjel Eesti on võitnud palju uusi sõpru, ja soovime tema eelolevale kõnereisile hääd edu.

arvamist kooli suhtes, kus õpetavad 18 naisõpetajat, on täiesti lubamata. Ja on siis meie rahva poolt valitud koolivalitsuse juhatajale paari naisõpetaja seisukoht kaaluvam, kui ülemaalse naiskongressi (kongressist võttis osa ka Tallina naisõpetajate esitus) ühemeelne otsus, mis nõuab, et tütarlaste koolide juhatajad olgu naised.

Ka ajakirjandus astus meie härrade teenistusse ja võltsis tõsiasju. Nii tõi „Vaba Maa“ oma nr. 267-s teate, nagu oleks I tütarlaste gümnaasiumi pedagoogika nõukogu vastu võtnud sooviavalduse, et „kui haridusnõukogu peaks siiski nüüd uue juhataja valimistele asuma, siis tuleks valida nimelt meesjuhataja („Vaba Maa“ harvendus). I gümnaasiumi naisõpetajad ei saanud selle sõnumega, kui valega, leppida ja saatsid „Vaba Maa“sse“ öienduse, kuid leht ei ole seda seni ära toonud ja keelduvat koguni seda tegemast...

Samas „Vaba Maa“s“ kutsus appi hra P. S., kelles kerge ära tunda üht I gümnaasiumi kandideerijat meeskandidaati, surnuid hauast naistele selgeks tegema, et ikka nemad, mehed, on ainult need „teenetega“ koolimehed. Kui

vilets ja inetu! Meie härrad ei oska isegi int-rigeerida ilma surnute abita! Millise tähtsa näoga sama härra seletab, et Vene ilmariigis naisgümnaasiume juhatanud „meesdirektorid“ („Vaba Maa“ nr. 269).

Meie, kes me vene naisgümnaasiumis 8 aastat oleme õppinud, teame küll, kes oli seal meie juhataja ja kasvataja. See oli „natschaljnitsa.“ Ainult kooli aastapäeval liikus kooliruumes ringi juhataja saatel üks võõras härra ja kui me oma õpetajailt pärisime, kes see on, vastasid nemad täis aukartust: predsedatelj pedagogitscheskavo soveta, — pedagoogika nõukogu esimees. See härra, kellel küll kõlav nimi oli, oli tõepoolest kooli juures ainult tsaarivalitsuse „silm ja kõrv“. Selle härraga oli meil tegemist ainult siis, kui meie keskelt mõnda poliitiliselt kahtlustati, — siis viidi meid tema palge ette, kas noomituse ärakuulamiseks või koguni koolist väljaheitmise teate vastuvõtmiseks. Muidu ei näinud meie teda, ega teadnud meie temast midagi. Ei tema olnud meie juhataja ega kasvataja. Just Vene ilmariigis oli puhtal kujul läbi viidud põhimõte, et tütarlaste gümnaasiumi juhatajaks olgu naine-kasvataja, natschaljnitsa. Mu härrad, teie vahest olete

kuulnud, kui ei, siis lugege meie kroonikast, et ka Preisi haridusminister ringkirjalikult kohustab oma koolivalitsuse koolijuhatajate kohtade jagamisel eriti silmas pidada naisõpetajaid. Aga meil! Vaadake, milliste abinõudega ja

vildakate väidetega tullakse meil seletama naistele: „ärge tikkuge meeste elukutsetesse!“ Meie aga ütleme: Hoidke omad „paremad parimaist“ muu jaoks, ärge tikkuge nendega naiste elukutsetesse!
Eesti naine.

Aberdeen'ide kuldpulm.

Lord ja lady Aberdeen'i kuldpulm leidis aset Londonis, kuhu kuldpaar juba nädal enne oma Shoti kodust oli jõudnud. Iseäralise ilme sai pidu selle kaudu, et seda pühitseti Aberdeen'ide end. Londoni kodus, 27 Grosvenor Square, mille nad kord ise olid ehitanud. Praegu on see suurepäraline maja kellegi rikka ameeriklase käes, kes selle aga lahkesti pidupäevaks Aberdeen'i perekonnale oli laenanud.

Iseäraliste tundmustega vaatad seda maja, mis kord kaua tagasi, Gladstone ja liberaalide öitseajal, oli üks Londoni poliitilise ja seltskondliku elu mitmetest keskkohadest. Kõige huvitavam on väikese kiriku suurune ja sarnane kõrge võlvilaega saal, seinad tumedast tammest, kooriga varustatud, — ehitatud lady Aberdeen'i sagedaste kõnekoosolekute jaoks.

Selles on praegu pärastlõunase vastuvõtmise jaoks kaetud pikk laud, — keskel muidugi pulmakook. On saada teed ja kohvi, nagu ikka, aga mitte mingisuguseid veinisid. Laual on välja pandud kõrge kuldvaas, kuninga kingitus, ja teine, niisama ilus, Lyceum klubi poolt, mille juhatajaks lady Aberdeen. Peale selle veel kullast karp, sugulaste kingitus, mis oli sisaldanud sada kuldraha. Rahvusvaheline Naisliit oli oma kingituse juba suvel Aberdeen'idele saatnud, — mõnusa sõiduauto.

Kuldpaar seisab ukse juures, igatühele tulejale lahke sõna leides. Lord Aberdeen on Shoti riides, niisama nagu ta mõlemad pojad ja lastelapsed. Lady Aberdeen'il on tumesinine, punasega tikitud pealelõunakleit, peas suur kübar siniste sulgedega. Tema armas naeratus ei kao silmapilgukski. Ta kõrval näitab ta minija kuninganna erilist kingitust lady Aberdeen'ile: kuldsõrmust, mis muljudes avaneb kolmeks erisõrmuseks. Sõrmus on Iirimaalt pärit, väga vana ja temasse liitub isesugune legend.

Kella pool kuue ajal saabus lord Balfour, kes viiekümne aasta eest oli Aberdeen'ide „best man“, peiupoiss. On imelik ka kuulda, et kaheksast pruutneitsist viiskümmend aastat tagasi, veel seitsme elus. Niisama oli varemini õnne soovimas käinud praegune Canterbury ülem-

piiskop, 82 aastat vana, kes kord Aberdeen'id laulatas.

Kui väga lihtne terve pidu oli, selgub sellestki, et lord Balfour'i kõne ainuke oli. See oli pool naljakas, pool tõsine, nagu Inglise kõned ikka, kantud ette Balfour'i kõlava, kandva häälega. Kõne lõpul ulatas Balfour kuldpaarile jällegi kuldkarbi ja selles rahasumma, mille suurust ta ei nimetanud, ütles aga, et „ta tõuseb kõrguseni, mis ka sellele pidule au tooks.“ See oli sõprade ja austajate kingitus kahelt poolt Atlanti. Aberdeen'id, nagu nii mitmed teised, kelle elu avalikkuse teenistuses on seisnud, on suure osa oma varandusest pidanud kulutama üldsuse heaks.

Nii lõppes see lihtne ja ilus pidu kahe inimese auks, kelle elu on olnud katkestamata tööpäev teiste heaks.

* * *

Pea kõik kuldpulma kingitused anti Aberdeen'idele enne pidupäeva kätte, nii näituseks ka Lyceum klubi kingitus.

Novembri esimesel oli Lyceum klubi ruumides korraldatud I. C. W. — Rahvusvahelise Naisliidu poolt — väike näitemüük ja arvati sellepärast kõige sündsamaks Eesti Naisliidu kingitust seal lady Aberdeen'ile anda.

Kingituseks oli Viru ülikond, haruldaselt ilusasti tikitud käistega.

Väike saatkond, kuhu kuulusid proudad Möllerson ja Ojasson ning nende ridade kirjutaja, ulatas kingituse lady Aberdeen'ile, temale ühtlasi Eesti naiste poolt kõige soojemaid tervitusi ja tänu avaldades ning tuletades meelde tema algataja osa Eesti Naisliidu asutamises, tema rahvusvahelise töö tähtsust ja tema erilist osavõttu just Eesti vastu, mis nii mitmel viisil ilmsiks tulnud.

Lady Aberdeen tänas liigutatult ja palus Eesti naistele oma tänu edasi anda, tõendades, et Eesti iseäraldi ta südamel, ja avaldades soovi — oma silmaga kord Eestit näha.

London, 9. XI. 27.

Aino Kallas.

Esimene samm abielu ja järeltuleva soo eest hoolitsemisel Gestic.

Wäljamaal (nagu paljudes Lääne-Euroopa riikides, Ameerikas ja isegi Türgimaal) on mees seadus, mille järele abiellumine võib sündida ainult arstlike läbiwaatuse järele. Sellega mõeldakse nakkushaiguste (esijoones suguhaiguste ja tiisikuse), kui ka teiste päritute puuduste vastu. Igaüks, kes abiellub, peab teadma, kas tema kehaline ja waimline seisukord lubab talle abielluda. Ka oma kihlatu käest peab ta nõudma tunnistust tema terwise kohta, sest abikaasade terwis on abielu õnneks ja tähtsam, kui raha ja wara. Ühe abikaasa haigus aga halvab tema enda tööjõudu, toob muret ja waewa maija. Haige abikaas annab ka tihti oma haigust edasi ja mitte ainult abikaasale, waid tema haigus võib ka kanduda lastele, mis perekonna võib wiia wäljasuremisele. Meil Gestic, kus rahwaarw on hakanud kohutawalt kahanema, tuleb eriti hoolitseda järeltulewa põlwe eest. Tuleb terwitada igat sammu, mis meie rahwa arwu tõstab, eriti aga seda, mis teda tõulisele parandab!

Gesti õigeenika selts „Düterwis“ on teinud kiiduwäärt tööd, awades Tartus arstlike nõuandekoha abielluda soovijatele, kui ka abielus olejatele. See on esi-

mine samm abielu ja järeltulewa põlwe terwishoiu eest hoolitsemisel Gestic, ühtlasi ka Baltimaail. Abielu nõuandekoha sihts on abiellujatele selguse muretsemine, kas nad võivad otsekohe abielluda, kas tuleb abiellumiseega oodata seni, kui terwis paraneb ja seda lubab, ehk tuleb abielust üldse loobuda pärandatavate ja nakkushaiguste tõttu. Nõuandekoha kajutamine pole meil (nagu wäljamaal) sunduslik, kuid saades aru nõuande tähtsusest — sellest raskest wastutusest oma abikaasa kui ka järeltulewa soo vastu — peaks iga abielluja kajutama nõuandekohta. Nõuandekoht asub Tartus, Gildi tän. nr. 8, on awatud esialgul üks kord nädalas, teisipäeval kl. 6—7, ja selle kajutamine on maksuta. Nõuandekoha juhatajaks on dr. med. S. Madisson. Tarbeforral saadetakse abiotisjat spetsialisti juure; spetsialistidena tegutsewad nõuandekoha juures: prof. Baldrock, dr. Karask ja dr. Raud — suguhaigused; prof. Bresowsky ja dr. Soans — waimuhaigused; prof. Puusepp ja dr. Riives — närwahaigused; prof. Wiiländer ja dr. Wäärsi — naisahaigused; dr. med. Wadi ja dr. Söber — sisehaigused; prof. Liius ja dr. Sinfa — lastehaigused.

—n.

Märkeid Läti naisliikumisest.

Viimasel ajal on pööranud läti naine ikka rohkem ja rohkem kaswawat tähelepanu oma organisatsioonidele. Ka läti naine on õnnele jõudnud, et lo-

dune elu ja majanduslikud mured ühki ei suuda rahuldada tema waimulisi huwisi; nende rahuldamisest õhki ta seltskondlikus elus, eeskätt naiste organisat-

Baremaist parim.

Wõitlus tuisuül.

Küll tuiseldab waenelaps täna põhjalikult lumememme patju: sealilmas lendawad süled, siin — sajab lund.

Wõi hullawad tondipojad maailma pööningul? Soorivad oma tigeada wanaema suletagawarade kallal?

Midagi walget, õrna puistawad pilwed.

Ikka kiiremas tempos keerutab tuul sulgtergeid helbeid. Tekib sest wiimaks torm?

„Wastu akent tuisab lund, —

Ei saa und, ei saa und...“

Milleks soovidki ja und, armas hing? Maa all jõuad küllalt weel magada, liiwa all sirutada roidunuid liikmeid. Unista parem, wabane raskest reaalsusest! Täna nii soodus ilm seks.

Ennäe! millised hurmaw-nägujad niplikardinad lumememme uduulgiist kudunud ju aknale tuisi.

Siljuti weel mudane, sopane maa on kattunud tiheda walge waibaga. Keegi ei too enam jalgadega õuest tuppä pori, waid aina puhaft lumewett.

Walges rüüs uhkeldab mets, pöösad, rändur.

Sues liikuvad inimesed on kui leeritüdrukud — üleni walged. Nad naeratavad lapsetult, pehmelt, kui kelmikas lumehelwe peatub ninatšas, filmaripsmel, wõi kulmul ning sulab seal mõnuledes soojal inimnahal.

Bahane tuisule, lumesajule võib olla ehk mõni hell, abras lõumamaalane. Meid, põhjamaa jääkarusid wärskendab säärane wäike õhurewolutsioon.

„Di, hõi-hõi! tahaks hõisata pöörajele jõule, mis sajab puud, katuseid, luuke, ukki, aknaid.

Üksitada on himu tundmatut jõudu: „Kiiremini, tugewamini, ägedamini! Puhu! Võõtu! Torma! Paista katused maha noilt majult, kus pesitsewad pahed! Kus elutseb inimene-kretiin, inimene-lojus, kelle peas walmitawad intriigid, äraandmine ja igatselti alatus. Hirmuta, kohuta neid olewusi! Kifu juurtega wälja nende madude mürkhambad!“

Gurjoh! milline werejanuline saatus! O, püha Taara ja teised muistised jumalad! andestage see wiha-hoog! Aidake uskuda, et just täna, kaetud lumelini-tuga on kõik inimesed wagad nagu tallesejed, et nende

mates rahwafihitides. Eriti elawalt tegutses sektiioon wiimase laulupeo ajal, walmistades lauljaille maitserikkaid rahwariideid. Laiades liiga töökodades töötab palju õpilasi, omandades seal tudumise, tikkimise, kunst-käsitöö j. t. aladel teoreetilisi ja praktilisi teadmisi ning oskusi. Ka tööta töölised leiawad seal omale tegevust igapäewase leiwa teenimiseks. Seltskonna poolt on eriti see liiga tegevus tunnustatud: nii näit. usaldas haridusministeerium liiga kätte naiskäsitöö kutsuste korraldamise õpetajannadele.

Liiga kaasabil on läti iselomustaw kunst saawutanud ka wäljamaal suuri tagajärgi. Wäljamaalased imestawad ja kiidawad wana läti kunsti wärvide rikkust ja kombinatsioone, mis annawad tunnistust wahwa kõrgest kultuurist. Ka näitustel wäljamaal on liiga tööd auhinnaga hinnatud ning tunnustatud, telimised aga wäljamaa firmade poolt iga päewaga kaswawad.

Juriidiline sektiioon, kus tegutsewad mitu tuntud naisjuristi, jälgib parlamendi ja kohtuministeeriumi tegevust eriti siis, kui asi puutub naiste ja laste huwidesse. Nii näit. wõttis liiga oma esitaja kaudu oja parlamendi juriidilise komisjoni nõupidamistest uue seaduse wäljatöötamisel wäljaspool abielu sünninute laste ja nende ema kindlustamisel. Sektiioon on ka korraldanud maksuta nõuande büroo naistele juriidilistes küsimustes.

Eduga töötab ka presse- ja propaganda sektiioon populariseerides ja äratades huwi liiga vastu laiemates ringkondades.

Ka sektiioon, mis hoolitseb liiga majandusliste tu-

lude eest, töötab wirgalt ja wäsimata. Peod, loteriid, loengud nõuawad palju eneseohwerdamist ja tööd.

Haridusministeeriumi loaga on liiga awanud käesolewal aastal keelte kurjused läti, inglise, saksa, prantsuse ja ladina keeltes.

Igal teisipäewal on klubi õhtud wäikeste ettekanne- tega wäljamaa naiste elust jne. Liigal on oma ruumid mugawa klubi sissejeadega. Naistliiga on ka Rahwuswahelise Naistliidu liige ja on sellega elawas lätkäimises.

Teistest organisatsioonidest wõiks nimetada „Naiste abikorpus“ (esinaine naisnotar E. Albertin). Wiimane naisorganisatsioon koondas naissi oma ümber Läti riigi algupäewadel: noil päewil, kui iga mees astus kodumaa kaitsjate ridadesse, kutsus „Naiskorpus“ ka naissi tööle isamaa kaitseks. Ja läti naine wastas hüüdele: pesuõmblemine ja pesimine kodades, töö töökides ning toidupunktidest, haigete ja haawatute rawitsemine ja pöetamine, kaitsesastide walmistamine gaaside vastu jne. jne. — miskit tööd ei põlganud naine ja see polnud talle raske, sest isamaa kutsus teda...

Peale sõja jäid aga sõja haawad ning „Naiskorpus“ tegutses praegu peamiselt nende parandamisel. Nii on asutatud sõjas langenute waestelastele kodu, kus umbes 80 last leiawad omale ulualust. Inwaliidide perekondadele antakse toetust küll pesu ja riiete, küll toiduainete näol. Waestele sünnitajatele wõimaldatakse maksuta abi, tööta töolistele on awatud tööhõrse ning murehetatse õmblustööd. Wõiks nimetada veel traditsioonilist jõulupuud waestelastele ja inwaliidide lastele, kus iga aasta 200—300 last koondub „Naiskorpuse“ jõulupuul ümber: neid kostitatakse seal ning

Seitseteistkümmend rahwawalgustajat awaldasid joowi minna arwustustulle — walimistele.

Klambrates olgu tähendatud, et ka naised kandideerisid, kuigi üks „kaalukas“ kooliwalitsuse tegelane pausunud ja teinud naiste esitajatele jämedat häält, tahtes naissi eemale peletada tollest wõitlusest.

Ent nüüdse aja naissi pole enam kerge peletada, kohutada.

Tütarlaste õppeajutus wajak juhatajat, wajak isikut, kes käiks noorte eelpäewil pilwõmbas ja õõsel tulijambas, nagu Jehoowa israeli laste eel.

Juht saadab noori tähtsamail eluaastail, kus laps on pehme nagu waha. Wastuwõtlit igasugustele mõjudele.

Saab naine jels juhiks, siis peab tal olema suur tagawara tarkusest, headusest ja arusaamisest.

Sobiwaks meesjuhiks naistkoolile wõiks olla mees-mõttetark, preesterliku auwäärilikkusega, suure enesewalitsemissõimega, wäljaspool noorusühkustust, ülejõudnud järwemurdmise ajajärgust.

Harilik, letpärane, flirbile kalduw mees oleks naistkoolis — kits kärneriks.

Jah, just seda!

Kitse ei wõi kunagi panna kärneriks. Too elufas

hääwitab ernekaunad, jõõb jalati, tallab jalgteed ja reostab lillepeenrad!

Selle lihtsa elutarkuse wõttis wiist omale juhtnõu- riks ka haridusnõukogu: direktori walimine teostub suure pühalikusega ja ettewaatusega.

Paremaid parimat tahetats leida.

Ja leitigi.

Too on mees, kes ammutanud tarkust kahelt fakul- teedilt kõrgemas koolis, wõtnud oja wabadusõjast, omab wabadusristi jne.

Õskawat eeskujulikult õpetada kadette, kuid, mis peaasi — õskawat täpsemalt kui ükski teine wabariigis — wälja arwata suur tüki kuuli lan- gemise kaugust...

Jumalik oskus!

See sobib ju suurepäraselt kaswatuslistele nõuetele tütarlaste koolis!

Tütarlastest tulewad tulewikus emad, tütarde, poe- gade kaswatajad. Rahwa kaswatajad.

On äärmiselt tähtis, et tulewased rahwakaswata- jad jääksid õppeaastail terweks waimliselt ja kehaltiselt.

Tütarlaste hingewalda tikub aga tihti liig wara üks kelm, tiimuline, nooltega warustatud waenlane — wäike Amor, armujumal.

jagatakse neile kingitust riiete, pesu ja toiduainete näol. Läinud aastal lewinenud nakkushaiguste tõttu ei peetud jõulupuud mitte seltsi ruumides, vaid väljas esplanadil sõjaväe orkestri saatel. „Naistorpused“ on palju osafondi provintsid, mis kõik tegutsesid jarnasel filantroopilisel tööväljal. Naistorpus allub sõjaministeeriumile ja sõja ajal vägede ülemjuhatajale.

Eduga töötab veel Noorte Naiste Kristlik Ühing, koondades noori naisi erirahvustest; ka „guide“ lewitavad oma ideid ikka rohkem ja rohkem. Üldjoontes jarnaneb viimaste kahe organisatsioonide sihid ja tegevus meie samanimeliste organisatsioonide tegewuisele.

Peale selle tegutsesid veel mõned professionaalsed naisühingud, alkoholiwastane organisatsioon „Walgelint“ j. t.

Kuid peale selle — läti naiste kultuurilise ja filantroopilise tegewuse — tuleb veel nimetada ka tema poliitilist tegewust. Läti demokraatliku wabariigi algpäewil tunnustati naine mehoga ühedeõiguslikuks riigikodanikuks ja esimesse parlamenti pääsesid 5 naiskandidat. Tänu naiskandidatuile wõeti vastu seadus, mis naisametniku wabastab oma kohuste täitmisest enne

ja peale sünnitamist kokku 3 kuuks (meie seaduse järele ainult 6 nädalaks), kuna palgamaksimine kestab edasi. Kuid peale uue walimisõiguse wäljatõötamise ei saanud enam ükski naine parlamenti ega ka mitte omawalitsusse. Kuigi on mitmed läti naiste nimed tuntud poliitikategelaste keskel (mõned neist on isegi suure populaarsusega ja üldtunnustatud), kustutatakse walijad (ka naiswalijad!) naiskandidaadid nimekirjades maha, wallatuna eelarwamistest naiste, kui poliitika ja ühiskonnategelase vastu! Läti naine (nagu juba näeme ka meie riigis ja mujal) tunneb veel üldiselt wähe huwi poliitika vastu, ta on selleks veel wähe teadlik ja wähe kasutatud. Seda näitab loidus ja ükskõiksus walimistel just eriti naiste poolt. Jäädes naisteks ning just oma naiste eriomadustega peab naine teadlik olema ka oma ja laste huwifest, peab oskama neid faitsta oma walitute naiskandidaatide kaudu riigi ja omawalitsuste asutustes. Wõttes seltskonna tänu ja poolehoidu oma tegewusega ühiskonna ja kultuuri heaks, peab naine veel kasutama ja arenema poliitiliselt, et saada ka teadlikuks ja tunnustatuks kodanikuks oma riigi ja rahwa parema tulewiku heaks.

Dr. Olga Madisson.

Naisjuhtidest.

Doome allpool huwitawa kirjelduse meie aja suurimate naisjuhtide ja nende omaduste kohta dr. Alice Salomon, Salla tuntumina naistegelase poolt.

See isiklik ilme, omapärane, erinewus, mis teeb üksikuisi inimestest juhid, raskendab leida ühist wõrmeiki mingi maa suurte isikute jaoks. Kuid need nai-

sed, kes tänapäewa awalikus elus on omandanud filmapaistwa koha, moodustawad seni igal maal kindla tüübi, mis on iseloomustaw wastawa maa seltskondlike elu ehituisele.

Ingliismaal on aadeli seisuse naised oma eesõigustatud seisuforda ikka tundnud kohustu-

Ta sihid õkwa südamekestesse ja haawab walusalt. Haawadest wõib tekkida wigastus, isegi surm.

Tolle wibupüüfiga tuleb weidi heidelda.

Wastest pole heitlejaid. Seda teewad wanemad inimesed.

Pomnide, kuulide ja noolte langemiskauguse wäljarwamise oskus on siinjuures kajutataw.

Kui teada täpselt, kui kaugemale langeb Amori nool, wõib Amoreid alati hoida aupakkimis kauguses loolikt.

Õige ette on muidugi, kui tolleks targaks Siioni wärawawahiks osutub looli waimline juht ise.

Uma äranägemise järgi wangistab ta mõne Amori, teised sumib põgenema. (Päriselt tappa neid ei wõi: on kahjulik rahwaarwu tõuisele.)

Wangi langenud amorite wibust wõib waht wahel ise ka isihwata mõne noolekeste neitsite suunas... Ega! ei pruugi just haawata. Mikult nii... weidi katseks. Tasa, targu. Ega! õige juht ole kits kärneriks, kes tallab ja purustab.

Kuulide ja noolte eriteadlane on kõige parajam juht tütarlastele.

Kuidas wõiski siin wõistelda mõni tühi-paljas naine, kes ehk ei oskaks wälja arwata lumepalligi langemiskaugust? —

Kuid ainus lujka täis tõlatit folgib ära terve tünni täie mett. Kurb teade ilmus ajalehes: walitu ei taha vastu wõtta kohta. Talle ei meeldi jõhker intriigide pesa — Tallinn.

Tark Taara, luba veel kord wihastada tolle inetuse peale, mille nimi intriig, riige!

Kes katseb nüüd meie õrnu wõsukefi amorite kalalsetungi eest?

Wiimaks peame veel appi kutsuma — amorite hädaohu puhul — Gaapsalust tolle wahwa direktori, kes ühel lõbusal õöl sai kena kõrwaikilu wõdrastemaja naisteeniakt. (Meie ei meeldinud nokastanud härra kate jultunud toiming.)

Tol härral on mõistagi kogemusi, wõitluses amoritega. Teda wõiks palgata ajutiseks instruktorigks — amorite hirmutajaks.

Muide, too „kangelane“ ei elutsewatki enam Gaapsalus, waid kuskil mujal, segagümnaasiumi juhina. Tähendab, pole enam saadawal.

Teda wõiks mälestada fiiski selle tõttu, et ta on õnnelik inimene, millised tänapäew muutuwad sama haruldaseks, kui mõne ihtioosauruse luukere.

Kas see pole õnn, kui inimene wiskab wälja klan-

fena; nad pole leppinud ainult heategewusega, waid on kooskõlas selle maa parlamentlise elu traditsioonidega, juba ammu ajunud poliitilise elu areenile. Need naised on annud ka naisliikumisele suuri juhte. Lady Aberdeen'i, Rahmuswahelise Naisliidu juhataja, kõrwal, kes kuulub oma warajasemast nooruselt liberaalide erakonna juhtide hulka, on Inglismaal mõjukamad naised organiseeritud naisliikumises wist küll Lady Astor, Lady Roudhha, osalt ka Lady Frances Balfour, kõik naised seltskonnakihist, mis Inglismaal, kuigi mitte majanduslikest, siiski kõigi demokraatlike muutuste kiuste on jäänud sotsiaalselt ja poliitiliselt walitsewaks. Nende naiste kõrwal on muudugi weel teisi, kel on suur mõju; need on inellektuaalseid ja sotsiaalseid reforme juhtustawad naised. Kuid suurte liikumiste etteotsa paigutatakse Inglismaal naissi, pel pole mitte ainult erilised organisaatori omadused, waid kes wastawad ka rahwale harjumuseks saanud repräsenteerimise nõuetele. Saksamaal on kõrgema lihi naistel alati nagu mingisugune hirm olnud oma avaliku tegewust kanda wäljaspoole heategewuse piire. Ka on siin kõrgemas seltskonnas ikka walitjenud alalhoidlik, ifegi tagurline waim, mis ka naistes ei ole lastnud kaswada teisi kalduwust. Naisliikumine on Saksamaal oma juhtiwad jõud ammutanud ainultki naisõpetajate ja akadeemiliste naiste hulgast. Waimiliselt töötaw naine on saksa naisjuhi tüüp, mitte daam. Ka poliitilises elus mängiwad osa ainult kutseliselt töötawad naised. Need naised kuuluvad Saksamaal nende hulka, kes ennast eestkätt tunnawad wastutawatena oma soo ja kogu rahwa healekäigust.

Ameerikas jälle on juhtiwad naised teist laadi. Need naised, kes on silmapaistwad seltskondlises elus, kes kuuluvad raha aristokraatia hulka, toetawad küll rahaliselt naisliikumist ta mitmekesistes awaldustis. Kuid juhtide hulgas pole neid leida. Ka kutsetöölaine naine asub siin tagaplaanil. See arenemisaste, mis Saksamaal toimus juba enne majanduslike kitskuse ajajärku — mõjuwõimjate naiste üleminek puht seltseelust kutsetöösse, areneb Ameerikas alles kõige wiimastel ajal noorema naispõlwe hulgas. Mõõduandwad naised pole seal ei daamid ei ka kutsenaised; nad on õigupärast kokkuwõtte mõlemast. Sagevasti kuulwad nad jõukasse lihti ja wõiks elada ka ilma tööta. Kuid nad kujundawad oma sotsiaalsest ja poliitilisest wabatahtlikest tegewusest täielist kuiselaadi kandwa töö, mis täidab kogu nende elu. Oma eluwõimjate ja elukujundamise poolest sarnanewad nad täieliselt kutsetöölisele. Suurentalt osalt on nad akadeemilise haridusega, mis Ameerikas aga mitte kawakindlat ettevalmistust mõnele teaduskilule kutsese ei tähenda. Ameerika College'i lõpetamine annab ainult kõrgema üldhariduse omandamise tunnistuse. Kuid siiski näib see olema wist College'i mõju, et seal nii palju naissi pühendawad end ühiskonna teenistusele. Lastate kaupa elawad noored inimesed College'is täitja eraldatult muust ilmast ning just see wõib neis kergesti ergutada kalduwust pärastpoole tõelikult elust teguwõimjalt osawõtma. College'i elu arendab sotsiaalseid ideale.

Need, oma waranduslike seisukorra ja hariduse poolest kõrgematesse lihtidesse kuulwad naised pühawad omast tegewuses häwitada õiglusest, üksteist, kas see awaldub siserändajate wiltsas seisukorras, laste

daaki, mis paneb kas wõi taewa tumenema häbi pärast, aga leiwatükki ei kaota mees siiski?

Wist on ta sündinud järe seljas ja kibuwitsa õis käes.

Weidi komplitseeritud sünd küll, kuid — mine tea...

No, kui see oletus õjutub ekslikuks, siis on tal kindlasti olnud juhteid korstnapühkijaga.

Urge naerge!

Uhe balletikooli õpilased Tallinnas peawad korstnapühkijat lausa õnnetoojaks ja õpetawad õnnehalbajaid nii:

„Kohitate tänawal korstnapühkijat, puudutage wargi tema kuue palistust. Weel parem murdke tema luuast witsatene ja peitke ta salajasse paika, koha ligidusse.“

See päästwat laimujuttudest, kadestusest ja üldse kõigest riukeist ning andwat menu.

Saapjalu koolimehel oli wist sarnane witsaraagutene westitastus, nagu on westitastus laulatusformused noil abielumeestel, kes soowiwad näidata wõllalitseena.

Õht oli Tallinna wastwalitnud direktoril ka mingi talisman?

Õigu kuidas oli, aga korstnapühkijail oleks raske liituda tänawail, kui kõik teaksid witsatene saladust.

Õri nad teeksid luudadega kahtlemata. Eriti enne igasuguseid walimisi.

Walijatele oleks see komistuskiriwits: poleks enam nii kerge leida paremaid parimat, kui igal oleks põues talisman.

Ent talisman omab imewäe ainult nii kaua, kui ta pole weel muutunud massiliseks tarbeasjaks.

Sellepärast on õnnelikud ainult ühtikud isikud.

Talismani omanik — see õnneeseen, tundku siis täit lõbu oma saladuslikest kaitsejast. Pidagu end õigusega paremaid parimaks. Omagu hea isu ja weel parem uni iga tund, iga ilmaga.

Tuisuõõl lebedes pehmeil patjul deklameerigu julgelt:

„Wastu akent tuiskab lund, —
Küll saab und, küll saab und...“

Käo Orvik.

töö eksploateerimises, wõi aga naise õigusteta seisukorras.

Jane Addams, Ameerika üldtunnustatum juht puhtsotsiaalse töö alal, wastas üksford küsimusele, miks tema, noore nureta tütarlapsena õigestas elama ajuda Chicago wäesemasse Innaosja ja seal ehitada tööliste ühiseluruumid: „On inimesi, kes armastawad rikkaid ja nende seltskonda ning on teisi, kes on kodusemad wäesete hulgas. Mina olen ikka eelistanud wäeseid.“ Ameerika naised haarawad kinni suurtest ülesannetest ilma mingi ärdameeljuseta, illusioonita ja poosita. Kui weel naisliikumise rajajad minewikus seal estnefid puritaanse lihtsusega, nagu näitets Susan Anthony, kes wõitles naisõiguste eest otse nagu usu-hullustuses ning kelle wälimus ja riietus oli päris nunnalik, siis ei erine tänapäewa Ameerika naisjuhid oma esnemises, riietuses ja huwides millegagi oma kshi teistest naistest. Ning see ei sünni kogemata. Kes ilmale tahab anda midagi uut, kes mõnda tegu kawatseb, mis saab muutma walitsewa korra, teeb ikka hästi, kui ta oma ülesastumise ja wälimusega tähelepanu ei wõida ega ei wõõrasta. Jane Addams on lord ühel jutuaajamisel Leo Tolstoiga sellele seletanud, et Chicago naisööblised jääts temale kohe wõõramaks, tunneks isegi umbusaldust tema wastu, kui ta nende juurde ilmuks lihtjas tööliste riietuses. Ning seefama, mis maksaw on tööliste kohta, maksab ta nende kohta, kelle ainelist, isiklist wõi poliitilist abi mõne ülesande teostamisel wajatakse.

Kuid see pole ainult taktika, see on mingi sügawam õukord, mis neis suurtes naistes nii ühine paistab. Neil on liig palju tegemist suurte ja tõstete

küsimustega, kui et neil aega jätkuks wäitseid asju ülehinnata; ja nende wäline ilme on neile liig tähtsusetu, et nad selles püüaks teistest erineda.

Kuid siiski, kes lord on näinud neid ameerika naisjuhte, sellele jätawad nad unustamata mulje. Kuigi nende wälimus ei erine teistest naistest, siiski on neis midagi, milles awaldub nende isiklik kaal, mis neid eraldab suurest kogust. Need on nende naiste näojooned, nende pead. Seal ei awaldu mitte ainult waimline töö, mitte ainult elamusel. Neis tundub rikas, elaw, tundeline ja teguhimuline hing.

Neile naistele pääseb ligidale, kui nendega kõnelda nende elutööst, mis neile tähendab elusaatust.

Siljui korraldas üks Ameerika ajakiri anteedi oma lugejate hulgas, et kindlaks teha, misjugeid naised wõiks Ameerikas nimetada kõige rohkem üldtunnustatud juhtideks. Kümmed tuhandes wastused kinnitasid ühemeelselt, et Jane Addams on esimene, suurim jõud sotsiaalsel alal, kuna Carrie Chapman Catt on naiste poliitiline juht. Peale nende kahe leidis weel suurt tunnustust Lillian D. Wald, kes töötab New-Yorgis sotsiaalsel alal otse hiilgawa eduga.

Misell põhjeneb see ühemeelne otsus, et just need naised on suured juhid? Kindlasti nende elutöö praktilistel tulemustel. Alles peale selle nende organiseerimiswõimel, nende mõjuwõimel ning omadusel teisi enesega kaasa tõmmata. Kuid neis peab peituma siiski weel midagi muud. Jane Addamsi juhtes on sellele küsimusele wastanud üks naine, kes teda tunneb wäga hästi; see wastus on laiemaulatusline, ta peegeldab arwatavasti seda mõõdupuud, mille järele maailm hindab ja hindama saab naiste suuruust. Ta ütles: „Ma

Kirjanduslik weste.

Reed Morn: Andekas parasiit.

Betti Alwer: Tuulearmuke.

Kaks algaja kirjaniku esikteost, pealegi kahe noore naiskirjaniku esikteost, — kahtlemata peabid need naiste häälekandja lugejaid huwitama.

Kaks algajat kirjanikku, kaks sootuks uut nime, täielisest tundmatusest äkki sellaste suurte ja tüsedate teostega päenawalgele ilmunud; kaks üllatawalt tublit jõudu, kahetordjelt huwitawad sellega, et nende teostes ilmneb nii haruldajelt wähe algajale omaseid ebawoorusi. Tahaks juurde lihad: nii wähe naiskirjanikele tawaltjelt omaseid ebawoorusi. Puudub täiesti näitets naiskirjanikke jageli nii omaparajelt iseloomustaw sentimentaaljus, wettinud liigtundelisus.

Mõlemad on algajad, peategelajeks mõlemil noor, waewalt täisealijeks saanud tütarlaps, — ja sellega ongi kõik beldud, mis neil kahel ühilt. Teoste laadi ning üldilme poolest wõiks waewalt suuremaid wastandeid leida kui Reed Morn ja Betti Alwer. Nii sünge ja — autori warjunime teose iseloomustajena tarwitades — nii m o r n kui „Andeka parasiidi“ põhi-

toon, nii eluküllane ja noorustõhkuw on „Tuulearmuke.“ Zuba stiililt, jutustamiswiikilt — määrane erinevus: Reed Morn kirjutab teaduslikku eritlust meele tuletawa jahedusega, natuke raskeparajelt; Betti Alweri jutustus woolab tujuka kergusega: seal psilooloog, siiselma peenjuji lahastaw uurija; siin kergejalgne, kantsufammel astuw kunstnik.

Reed Morn kirjutab oma peategelast — ja see ongi õieti tema teose ainus tegelane — seespoolt wäljaspoole, waatleb wälisilma peategelase — Ellen Romelbi — hingelise arengu kaudu. Betti Alwer juhib lugejat sündmustiku abil peategelase siiselma, arwastab Lea Ringi hingeelu wälise tegewustitu ja kaastegeleste kujutuse abil.

Nii Ellen Romelbi kui Lea Ring on ümbruskonnast erinewad, omalaadsed ning alguparajad individualiteetid, keda närweerib ümbruskonna puifus ja igapäifus; mõlemad on juba wälise õukorra tõttu elu-wäesedlapsed: Ellen kehwa lese-wabrikutööblise tütreana; Lea ematu, sugulaste juures pooliti armuleiba sööwa orwuna. Mõlemad õpivad — Ellen usuteadust ülikoolis, Lea muusikat konserwatooriumis —, ilma sellest õiget rahuldust leidmata. Aga kuna Elleni rahuldatus tekib seesmiijest jõuetusest, kahe denegereerawa

olen näinud Jane Addamsi Chicagos, Hull House'is, oma töblisnajas, kui ta laual perenaise kohal osavuse ja jõuga lahki lõikas praadi oma neljakümnele elanikule. Ma olen teda kuulnud, kui ta suurel sõjaväimustuse elektriga laetud koosolekul, rahuaate eest välja astus. Ma olen teda vaadelnud, kui ta wabrikus, waadeldes masinaid, püüdis huwiga jälgida tehnilisi seletusi nende kohta. Ma nägin, kuidas ta juhatas koosolekut, millest osa wõtsid kogu Ameerika efitajad, nii mehed kui naised, kus arutati sissereändamise raskest küsimust. Ma nägin teda, kui ta esmakordselt harjutas jalgrattasõitu ja kuulsin ta südamlist naeru, kui see terashobune ta maha paiskas. Ma olen teda kuulnud kõnelemas kõige mitmekesistematel koosolekutel, kõige mitmekesisema rahwa ees; mõnikord tegi ta seda hästi, mõnikord õige halvasti, tundus, et ta polnud end ette walmistanud. Ja ma pean tunnistama, et ta dieti midagi paremini ei tee, kui teised naised, kelle huwid neid on wiinud awalikku ellu."

Tema menu ja kuulsuse saladus peitub kõigepealt selles sisetises jõus, mis juhib tema tööd. Jane Addams on nooruselt saadik olnud sotsiaalne töötegija. Kuid see töö põhjenes ikka otse kirglikel soovil arenada wastastikku arusaamise waimu, arenada rahu ideed. Ta soovis rahu rahwakklasside wahel, wastastikku abi. Ta soovis rahu mehe ja naise wahel, abirikast wastastikku täiendamist, jõudude koondamist. Ta igatjes rahu ja arusaamist wanade ja noorte wahel; ta igatjes rahu ja sallivust raaskide wahel, walgete ja wärwiliste wahel, rikkaste ja waeste wahel, töödandja ja töblise wahel, haritlase ja harimata wahel.

See tema sotsiaalne kirg, mis põhjeneb usul wendlusse, tegi temast ka ilma sõja ajal apostli, kes jutlustas rahust rahwaste wahel. Seesama kirg andis temle julguse ükshinda, wastolus kõigiga, afuda 1915 aastal konverentsi juhtimisele, kus tehti rahupropagandat, andis temale julguse reisida läbi kõik Euroopa sõdiwad ja erapooletud riigid ning kõnelema ja jutlustada riigi-

meestele rahust, nõuda seda. Ta jäi oma seisukohale truiks ka siis, kui Ameerika meeleolu muutus ja see astus jõdwate riikide hulka. Ta kaotas sellega presidendi poolehoidu, ta kaotas palju oma töö toetajaid ja poolehoidjaid, aga ta jäi kindlaks omale seisukohale. Riipea, kui kuulutati sõjariistade rahu, wõttis ta enese kätte puudustkannatajatele rahwastele abiandmise algatuse. Oma raamatus „Rahu ja leib“ kirjeldas ta, kuidas ta sõda tundma õppinud häda ja wiletuse, nälja ja taudide allikana, kuid et ta sõja wastu wõitles peaaesjalikult sellepärast, et sõjas awaldub see põhiheli, mis on kõige pahede ja õnnetuste allikas.

Jane Addams kehastab sotsiaalset mõtlemiswiisi, millel ei ole piire, sest et see välja kasvab kõige puhastamast inimlusest; temas kehastub puhas, eelarwaniseta elu armastus. Tema ei tunnista maksmaid mõddupuid ei rahwa heakäekäigu, ei rahwusliste ega rahwuswaheliste lordade kohta, ta on kõigis oma eluawaldustes kõige selle kaitsja, mis on rõhutud, mis kannatab.

Ta on wanumata truu iseenelele, ta on seda ka oma sõpradele, nagu ta seda wäljendab ühes kirjas ühele oma wana kaastöblisele: „Täna kui ka alati on minu jüda teie peopesas.“

Kõik need omadused kujundawad selle naise suuruse. Ja peale nende on weel üks wiimane omandus, mida wõib olla raske on sõnadesse mahutada. See pole usklikus harilikus mõttes. See pole mitte inimarmastus wõi kaastundmus, mitte wiha kurja wastu ja halastamine patuse wastu. „Kuid tema jõu ja suuruse algallikas on,“ ütleb üks ta sõpradest, „mitte kunagi kahtlew, mitte kunagi kõikuw, kindel usk kõigisse, mis on hea: Jumalaks; inimkonnaks; ükfitus; massis; minevikus; tulewikus; ning tema töö ja tegewus on ikka jälle uuesti ja uues wormis katse ilmutada inimestele seda head neis enestes ja teistes. Oma enese usuga wõidab ta teisi.“

Selles on selle naise mõju ja jõud. Wõib olla on selles ülbje ainuke eeldus kasvada suureks naisjuhtiks.

jugubonna wiimse wõju mannetusest, imbub Lea rahuldamatuse-tunne ülekeewa temperamendi isikupärast wäljenduswõimalust jänunenast tegutsemisist, waba arengu igatsusest.

Elujõuetu, iseenda olemasolu-õigustust eitaw Ellen teeb ema surma tõttu ükshinda maailma jäädes mõne mannetu, saamatu ja naeruwäärilise katse tegeliku eluga hakkama saada, loobub siis kõigest ning lõpetab enesetapmisega. Lea Ring leiab tütarlapselt neitsiks kujunemise-protjesjiga kaajas käiwate hingeliste elamuste kaudu iseennast, wõitleb end lapseliku armumise kannatustest läbi waimlise wabaduse ning elujaatamijeni.

„Andekas parajit“ oma sünge põhitooniga, autori jahedalt-distantseeritud kirjutuswiisiga ja eluwoõra peategelase wõrdlemisi üksluise hingeeluga on ehk tawalisole lugejale — kes ainult ajawiidet ja sõnemat sündmustikku otsib — natuke igaw; „Tuulearmuke“ pakub rohkem tegewust, liikumist, on puhtaimelisest külmest mitmekesijem; wä r t u s l i k u d on mõlemad teosed. Mõlema teosega tutvunemist wõib igale naisle soojalt soovitada; mõlema teose autorile tahaks südamest õnne ja edaspidiseks tegewuseks jõudu soovida.

Molli Pill.

Õpilaste wormiriie test.

„Naisste Hääle“ nr. 8-s kirjutas „Eesti noime“ tultijena wormiriie pooltoojana wormiriie tähtsusest ja vajadusest meie koolides. Ta püüab meid meenda (hüüdes isegi mitmel korral pateetiliselt — „usluge“!), et wormiriie olemasolevat meie päevil koolides väga tähtis kasvatamiskaitse.

Mina üllat ei ole, sellepärast lubatagu mulle atvoldada lugupeetud „Eesti naisese“ ja „Naisste Hääle“ lugejatele mõningaid vastuvõtteid wormiriie asjus. Tähtsasti siin rõhutada ka wormiriie pahesid, mis näivad olemasolevat kaunis juured — palju juuremad kui wormiriie paremusel. Et mõningaid on auvarust, asjatut piteesti kasfikullast hii- gava mündi vastu, jeda ei saa salata. Seda mõrvust leidub ka küllast eesti naistes, kuid mitte kõigis.

Kool ja elu.

Prægusaja hüüdnõu on — kool jaagu lapselle teiseks kooliks, ja kool valmistaagu inimesi ette tegeliku elule. Teiste sõnadega — kool ei tohi olla eluõõras, ta olgu mõ- malikult praktiline ja tähelepanu tegeliku elule. Ta ärge produtseerigu koolitatuid mitte (meist on meil juba ammu üleproduktioon!), vaid haritud elujõulisi koda- rikke.

Wormiriie pole aga elule ega ühiskonnale ligendaja, vaid eraldaja. Poliitiline, vaudtee- ja postiametnik- ludele on wormiriie just sellepärast tarvilik, et kerge oleks neid teistest eraldada, sest neid ametnikke on meil harv- igit jannud ja neid leitame kergesti wormiriie elu. Meie tütarlastest ei saa aga kunagi poliitilise ja ainult mõnest ühtsusest saab post- ja vaudteeametnikke, sellepärast ei nõua siis ka tegelik elu neilt kunagi wormiriieid. Pere- korras ja koolis ei kannu keegi erivormi, vaid seal peab iga koolikonna- ja perekonnaliige oskama üksteist eral- dada näo järelle. Tõrvil elus on wormi eluõõras.

Kui aga meie tütarlapsed käivad koolis 18—20 eluaas- tani ja kõige selle aja kannavad „lihtjaid“ wormiriie- deid, siis ei õpi nad ka kunagi korralikult riietuma. Meil ei arene liikumise matise. Nad ei oska siis ka elusti korralikult riietuda.

Prantsuse matise juurim uskus kehjab selles, et ta võid- belda oma riietusest „minu oma loomingu!“ Meie naisste ideaaliks on aga jägedasti Prantsuse tellitud ilikomb — olgu ta sellejuures ka mõni äärmiselt labane — peast kui ta aga Prantsuse ja hääle kalliks.

Mõnematusest kopeeritakse meile igale poole vana eesti mustreid, mustreid, millest on loonud vähearenenud orja- naisjed tarvitades eestijooks katta naiskõrvaliste illemu- taid. Nad on aga siiski loonud, olgugi mõõrvalt mõhikvel, mõõrvalt süsjeel. Praegu aga luuakse väga vähe uut. — Kardetakse nagu otse midagi uut luua — praegu ainult ko- peeritakse. Selles ongi just meie riietumiskultuuri mada- luse, matisevõime ja omapärase puudus.

Riietumist peame veel õppima. Riietumiskõhust pole meile püüdnud meie ehitamemad. Ehitamemate rahva- riie test pole õppida kuigi palju. Nende riietus on praegu- saja riietuse kõrval, mõhik belda, sama igatenu, nagu rah- vuslik puuvariker moodis auto kõrval. Paljukiidatud „rah- vuslik“ tams- või täheornament kõiõ jägedasti modern-

riietuse sama vähe, nagu puuvaras autole. Mitte midagi pole meil ka riietuse alal õppida või püüdnud loomaa „kultuuritõendajate“ — väljasurevaid kallikaste. Nende rahvusevõime ja matisevõime paelus oleme õppinud isegi õigis kava.

Ona ehitamemate püüdnud võime tarvitada ainult kervet liikumise instinkti. Seda peame kulti- veerima. See liikumise instinkt on vääralt palju võh- em, kui kõik käegakõutavad ja filmiga nähtavad tams-, pähi-, kirba- ja fotakirjad kofku. Seda instinkti peame hoidma, jee on meie kallimaid varu, jeda me ei tohi hävitada wor- miriie teega. Wormiriie on riietumise liikumise instink- tile manglaks; ta hävitab ja labastab matset ning eden- dab kasfikulla kultust.

Meie tütarlapsed peakid juba maast madalast õppima kehvusest ja matisekalt riietuma. Riietumiskõhust peab eriti arendama just kool, eriti veel meie oludes, kus puuduvad juuremadalt kooli veel riietuda oskamise traditioonid, sest oleme ju alles ehitamemate põlve haritlastest.

Kui harrutakse õpilaste kandma mündeid, siis pole ime, kui rikas tõusil hakkab kooli lõpetamul uurima ja puurima täiesti oskamatu tualettikõhust kallal. Minjaks kritee- tumiks, mis eraldab üht riiet kehvusest, on sel juhul sel- gasti ainult hind. Oskatakse selline kallis riiet koolikonna koolijust, või tellitakse ka Prantsuse kõige paremalt riietepalt, siis juhtub 95 prot. ülla jee äpardus, et ka ei jõi oma kandjale matisekalt. Tema kandja ei osnu juba välimiselt kintelligent daaniks, vaid tõusiku maadamaiks.

Parem lugu pole ka mündis kasvanud kehvikutega. Temagi pole harjunud riietuma oma matise järelle. Ta pole kunagi püüdnud tähelepanu oma riietusele. Ta kannab kagajugust riietust, sama, nagu wormiriie test, igal ajal ja igal pool, seni kui see koolis. Etis muretest ka sama juhuslikult omale jälle uue ilikonna ja kannab jeda seni kui ta laguneb.

Kool õpetagu õpilaste, riietumise riietud kui vaeleid, matise- kalt riietuma. Ärge kallitagu riietuses kõhvikliku matise- vaele, samul nagu me ei jalli kõhvikuse mulgaarjerd labasust.

Digusepoolest ei olegi mõhik mõõrõrd matist ja eemal- tõukatu tõusiku „kallis“ tualett (või „toilette“), kui just tõusiku kiti ise. Koolis juurte sellise isiku küll wormi, kuid peale kooli, mis saab siis. Seda aega oodatakse igahujega, et „la!“ ma siis alles näitan, mis ma mõn!“ Tõh. Keegi ei saa teda enam keelata. Täiskasvanud neiu läheb ja hakkab riiud peale kooli ushustama oma tualettidega. Pa- rem kui ta jeda oleks saanud teha varem, oleks jooksnud „harvema maha“ — nagu litleb rahvalik kõnetäand — vähe- malt kasvatajate kontrolli all. Riiud aga pole tal mõnigi- kugust kaitstajast ja ketslentine riietusega muutub nagu min- giks kättematuse kireks endistele kaitstajatele.

Selle vastu on ju ka olemas palju häst riietatud kintel- ligent isikuid, kes pole sellejuures kugugi matistud. Nad on selle tõttu veel palju armistunud, palju kugupeetunud. Nende riietus on kaunis ja matisekalt, kuid nende ideaalid ulatuvad veelgi kaugemale, nende mõhik pole isegi riietusest, vaid

CARTIER-BRESSON

PARIS

PESUKINDLAD PARIS VÄRVID

Käsitöölõngad

Eslmese klassi prantsuse
vabriku saadused

Kaitsemärk

«A LA CROIX»

PESUKINDLAD VÄRVID

(300 värvi)

Märkniidid
Pärlõng
Brillanté d'Alger (Mouliné)
Heegeldamise niidid
liri lõngad
Linased lõngad
Hedebo niit
Nõelumise lõngad

Asutatud aastal 1825

GUST. HEINMANN

KONDIITRIÄRI ja KOHVIK

S. Karja tän. 4 Kõnetraat 20-47

Alati saadaval: tordid, koogid, küpsised, Viini ja
kollane sai.

Jõulupühadeks: mesi ning pipar-
koogid, suures va-
likus martsipan vigurid, shokolad tahvlides ja
shokoladi kompekid, maitserikastes ilukarpides.

Tellimiste vastuvõtmine kõiksugu kondiitri
maiustuste peale. **!!Hinnad möödudak!!**

Vihm ja lumelõrts

rikub riideid. Et oma väljanägemist tõsta, peab oma ülikonda pressima ja puhastama. Seda kõike tehakse hästi, kiirelt ja odavasti keemil. puhastuse ja kiirpressimise tööstuses

Hoff Man's Method

Apteegi tän. 1. Kõnetraat 20-10

Ameerika Express

Narva maantee 4 (Lindeni all)

Harju tän. 26 ühes nais- ja mees-juukselõikuse tööstusega.

Ülikonna pressimine 15 min. jooksul.

Ootamiseks kabinetid koha peal pressimiseks.

Pressimise hind 125 marka.

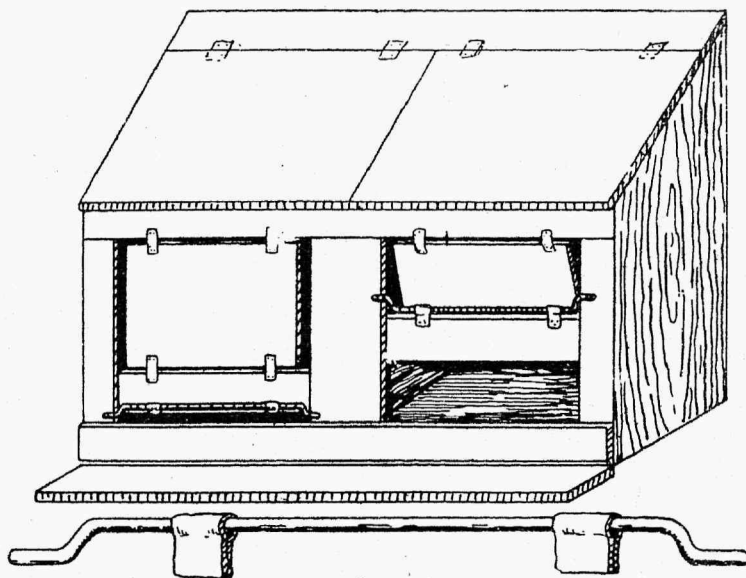
Munasaagi tõstmisest.

Samuti kui teisi koduloomi, peame ka kanu sellepärast, et neist tulu saada. Kanad on meile nagu nõiamasinaks, millega oma majapidamisest saadavad odavad ained kallihinnalikeks ja hästi nõuetavaks müügikaubaks ümber muudame.

Kuid sageli on see ümbermuutmise masin väga puudulik, ega täida tema peale pandud lootusi. Nii pahatisti kuuleme kaebusi, et kanad vähe munewad

kult juuri mune ootama, mis aga ei taha ega taha tulla. On toitmine sarnane, siis ei ole kana süüdi, et ta ei mune, vaid süüdi olene ise. Mutud toit sissidab küll tähtsust, millest kanatehas soojus ja jõud tekib, kuid ei sissalda küllaldajest munawalget, millest muna võiks tekkida. Munawalget võime juure anda jõutoitude näol, kuid jellest teine sõrd eriarthilis.

Peale eelnimetatud põhjuste, mida hea tahtmise ja

Joon. 1.

Rippuva uksega kontrollpesja. Alumise uksepoole külge on kinnitatud kõvera ristega traat, mille ülesandeks on kahe kana kõrvaga sissevõetud lastada.

ja et kanafasvatus ei taju ennast. Peame uskuma, et neil kurtmistel ka alus on.

Kui kanad vähe munewad, siis on selleks põhjuseid mitu. Kanad võivad olla liig wanad, võivad olla halvades niisketes tõmbetuulsetes ruumides, kus puudub valgus ja värsk õhk, võivad haiged olla, söödikute all kannatada jne., kuid paljudel juhtumistel on ka toitmine liig ühefülgne ja puudulik. Kanadele antakse peatoiduseks kartulipudru, kuhu natuke jahu peale riputatakse ja vahetevahel ka näpuotstega mõned terad walesti ning see on kõik ja jäädahe rahuli-

lühikese ajaga korraldada saab, on aga veel sarnaseid, mille kõrvaldamine mitte kerge ei ole. Need on põhjused, mis kanas endas peituvad, mis kanale tema wanemate poolt kindlasti looduse seaduse järele edasi pärandatud. Kana munemise võime on väga väikene, väljaarenemata, lihtsalt ha l b kana.

Dma ülespidamiseks tarvitab kana aastas umbes 80 muna hinna. Järjekult, iga kana, kes vähem muneb, võib oma pidajale ainult kahju tuua. Ometi on meil palju kanu väga palju. On küllalt majapidamisi, kus kana kohta 40—50 munagi ei tule. Aru-

saadam, et tasuvusest siin juttugi ei saa olla. Talu-
kohas, kus kanu peetakse kõrvalharuna, kanad suurema
osa toidust ise otsivad, ei panda seda palju tähele, kuid
väikemaapidaja või alevielanik, kes kõik toidu ostab,
peab niisugustele kanadele palju juure maksma. Kui-
das see tuju peale praegusel kallil ajal mõjub, sellest ei
maks rääkida.

Mitmed kanakasvatatajad otsivad omale pääseteed
sellelega, et uue tõu muretsevad, arvates, et munemis-
võime oleneb tõust. Digaš, mõne tõu seas, kelle juu-
res rohkem tõuarenduse tööd tehtud, leidub tõesti
rohkem häid munejaid, kuid olgu tõug niisugune tahes,
ikka leidub nende seas häid ja halbu kanu. Inglise
ütleb, et loomaga võib samuti mängida, kui laps
saviga ja et loomast võib võid saada, mis saada tahe-
takse. Et see õige on, näeme sellest, et Inglisemaal
palju kuulsaid loomade (Inglise traavel, Schorthorni
lihameis, Inglise siga), kui ka kanade (Drpington, Süs-
jets) tõuge välja arendatud.

Kana arendamine munemise sihis on võimalik
ainult munemise kontrolli läbi.

Kui kanu vähe, võime munemise kontrolli teostada
lihtsalt iga hommikuse kanade katsumise läbi ja kõik
munejad kanad üles märkida. Väikese arvu kanade
juures tunneb perenaine juba muna väljumusest ära,
niisuguse kana oma ta on. Kui suurema arvu ka-
nade juures on sarnane katsumine väga tülikas ja ka
võimata läbi viia. Seal on palju lihtsam sisse seada
kontrollpejad.

Kontrollpeja on niisugune lõkijutaoline peja, kus
üks peale kana sisseminekut kana järel ise kinni langeb.
Muneb kana muna ära, siis ei saa ta muidu välja, kui

inimene peab ta välja lastma. Igal kanal on väike
alumiinium plekist rõngas jalgas, kus tema number
peal ning enne kana lahtilaskmist vaadatakse ta num-
ber järele ja märgitakse sellekohasele lehele üles. (Vaa-
ta munemislehe tava joon. nr. 2).

Kõik niisugune kontrollpeja on juuresoleval joo-
nistusel näha. See on lihtne laudadest last, mida
väga hästi ka pakkimiskastist võib valmistada, mille
küljes nahast või riidest kodu valmistatud hingedel
lauast üks ripub, mis kahest lauatükist koosneb. Üks
seatakse kahekorra üles, nagu joonisel näha. Kergetel
tõugudel, nagu Itaalia tõul, võiks peja laius 12—13
tollit olla, raskematel 15—16 tollit. Sarnaseid peji
võib kõrvuti palju olla, mis sellest ära ripub, kuidas
ruumid lubavad ja palju kanu on. Iga kolme kana
kohaga tuleb arvata 1 kontrollpeja. Kus ruumid kitsad,
võivad pejad üksteise peal asuda, nii kahe kuni kolme-
fordised olla. Nõu ette tuleb seada 15 cm. (6 tollit)
laiune laud, kuhu kana pejasse minnes peale astub.
Pealmine külg on sellepärast pejal libamisi, et kanad
pejale peale ei saaks minna ja ära ei määriks. Peja
tuleb asetada jalgade peale põrandast umbes 1½ jalga
kõrgemale. Alati püütagu peja seada maja pimedas-
misse nurka, või kahe aina vahetõhta, sest kana armas-
tab muneda ämaras pejas.

Kui keegi peja ehitusest ega tegemusest joonise järele
selget ettekujutust ei saa, siis palub nende ridade kir-
jutaja neid lahkesti Eesti Linnukasvatatajate seltsi, Pikk
täht. nr. 40 teisel korral, tel. 13-17, Tallinnas,
sisse astuda, kus peja mudel olemas ja sellelega igal
ajal tutvumeda võib.

Ei maksa karta, et kanad kontrollpejadesse sisse ei

Kana nr. nr.	kuup.																															Kana Linn.	Muna Kõrg.	Kana Kõrg.	Kana Laius	Kana Paksus	Palund
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31						
1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	19	116						
2	/			/	/			/	/			/	/			/				/									11	86							
3		/	/				/				/									/									5	112							
4	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	17	98							
10.e.																																					
11.e.																																					
12.e.																																					
13.e.																																					
14.e.																																					
15.e.																																					
16.e.																																					
17.e.																																					
18.e.																																					
19.e.																																					
20.e.																																					
21.e.																																					
22.e.																																					
23.e.																																					
24.e.																																					
25.e.																																					
26.e.																																					
27.e.																																					
28.e.																																					
29.e.																																					
30.e.																																					
31.e.																																					
Kana																																					
Linn.																																					
Muna																																					
Kõrg.																																					
Laius																																					
Paksus																																					
Palund																																					
10.e.																																					
11.e.																																					
12.e.																																					
13.e.																																					
14.e.																																					
15.e.																																					
16.e.																																					
17.e.																																					
18.e.																																					
19.e.																																					
20.e.																																					
21.e.																																					
22.e.																																					
23.e.																																					
24.e.																																					
25.e.																																					
26.e.																																					
27.e.																																					
28.e.																																					
29.e.																																					
30.e.																																					
31.e.																																					
Kana																																					
Linn.																																					
Muna																																					
Kõrg.																																					
Laius																																					
Paksus																																					
Palund																																					

lähe. Tean palju juhtumisi, kus kanad munesid hari-
liffudesse juhustiffudesse pejadesse — kartuliforvi,
pakkimistasti jne, kuid uute kontrollpesade sissejadmise-
l jätsid kanad pakk-kastid päewapealt maha ja hak-
kasid munema kontrollpesadesse, sest siin on kõik, mis
kanale meeldib — waikus, rahu, ämarus ja kana võib
istuda pejal, ilma et keegi teda tülitama pääsetks.

Juhatusjeks on siiski soowitaw kipsist või portsel-
laanist munetismuna pesasse panna. Kipsist pesa-
muna võib ise kodus valmistada. Selleks ostetakse
rohupoest paar naela harilikku müüri kipsi, millest wee-
ga paras puder tehakse ja sellest ruttu munad käte
wahel walnis hõdrutakse, sest kips tõmbab ruttu kō-
waks. Üks nael müüri kipsi maksab 3—4 mk. ja sel-
lest saab 5—6 muna.

Munade üles tähendamisjeks on kõige lihtsam ja
odavam tarwitada harilikku ruudulist rehendamise-
paberit, mis järgmiselt ära tuleks joneerida:

Munemisleht . . . . . kuus 1927 a.

Tõug . . . . .

Nii joonistatud leht tuleks kanamaja seinale üles
riputada nii kõrgele, et kanad ligi ei pääse, pliiats
paelaga juure siduda, et alati käepärast oleks ja iga
muna tuleb wastawasse ruutu iga kana kohta üles
märkida, milleks püstriips kana kohta tõmmatakse.

Lehe ääre peal võime kofku wõtta, kui palju kana
tuu jooksul munenud ja palju mune üldse päewas saa-
dud, ning kui võimalik, siis ka muna kaal üles märkida.

Müüjuga munemise kontrolli abil näeme kohe,
misjuguine kana hea ehk misjuguine halb. Kana, kes
muneb alla 120 muna, ei taju oma pidamist, ja tema
kohta tuleb karm kohtuotsus teha: surmanuhtlus või
jalamaid karjast wälja praakida, sest wargaid ei tohi
meie oma leiwal jallida.

Iga-aastase järjekindla kontrolli ja waliku abil
võime ka lihtsast maatanast hea muneja wälja aren-
dada. Nägin Taanis kanakaswatust, kus 1911 a. oli
kanade keskmine munatoodang 72 muna aastas, kuid
iga-aastase waliku läbi oli 13 aasta pärast keskmine
100 kana kohta 183 muna aastas.

Harilikult algab kontrollaasta 1. novembrist, sest siis
hakkawad noored enamalt jaolt munema ja wanadel
on julgimise waheaeg, mis kestab järgmise aasta 3. ok-
toobrini. Kui võimalik ei ole aasta ringi kontrollida,
nagu juwel, kus kanad laiali kipuwad ja perenaisel
kõige rohkem tööd, siis wõiks kontrollida ainult talwe-
kuudel, näit. 1. nov. kuni 1. aprillini, j. o. 5 kuud. Ka
annab talwine munemine hea tunnistuse kana kohta,
sest kes talwel hästi munewad, need on ka head suwi-
sed munejad.

Jaan Utno.

Perenaised, hoolitsege liüpsikarja puhtuse eest.

Waewalt leidub meie perenaiste hulgas neid, kes
ei ole tähele pannud, et lehmad annawad ühe ja sama
toidu juures lord wähem, lord rohkem piima. Millest
wõiks see tingitud olla?

Teatawasti mõjuwad saagianni peale wäga paljud
põhjused, näitels sööda koosteis, söötmise ja jootmise
waheajad, sagedus, järjekord; liüpsmise wiis; lauda
soojus, lauda õhk; loomade ase, loomade puhtus —
ühe sõnaga: kõik, millest oleneb looma terwis ja rahu.
Ügu toit kui tahes hea — kui laut on külm (paras
lauda temperatuur on 12—15 kr. C.), kahaneb piima-
and. On laut paras soe ja sööt hea, kuid ase willets
ja loomad puhastamata, wõib samuti kohe märgata
piima kahanemist. Sellest on edukamad loomapidajad
ammugi aru saanud ja panewad loomade iga-
päewase puhastamise peale sama suurt rõhku, kui kor-
raliku söötmise peale. Kuid meie taludes waadatakse
lehma puhastamise peale sagedasti veel kui tühja töö
ja ajaraistamise peale. Hea, kui lehmi puhastatakse
ford ehk paar kuus, eriti jeks päewaks, millal on kont-
rollassistenti oodata, sest see käib talust tallu ja räägib
kohe edasi, kui midagi korras ei ole . . . Sarnase enese-
petmisega ei jõua aga kaugele. Kui tahetaks lehmilt
palju piima, peab neid mitte ainult söötma, waid ka
rawitjema. Loomade igapäewane puhastamine on
samuti tarwiline, kui kõik teised igapäewased lauda-
tööd.

Miks peab loomi puhastama?

Naha laudu sünnib higistamine ja osalt hingamine.
Kui naha peale kogub tolmu ja sõnnikut, ei saa nahk
oma ülesannet enam täita. Selle all kannatab looma
terwis. Nahk hakkab kibeleva ja loom muutub rahu-
tuks. See mõjub otse silmnähtawalt piimaanni peale,
iseäranis kui kibelevine muutub alalijeks, nii et loom
alati tunneb sellest piina. Kuid puhastamata nahale
kogub ka hull kahjulikke pisikuid, ning wõiwad kergesti
hakata siginema sõõditud (täid, lestad jne.). Sarnasel
juhusel kannatab looma terwis veel raskemalt, ja
piimaand wäheneb pikemaks ajaks. Eriti tarwilik on
puhastust silmas pidada liüpsilehmade juures, sest ai-
nult puhtalt loomalt on võimalik liüpsata puhas piima.
Kahetlemata oleksid piimatalitustes wõetawad piima-
puhtuse proovid palju paremad, kui lehma puhas-
tamise peale pandaks rohkem rõhku. Ka noorekarja pu-
hastamine on tarwilik, sest puhastatud loom kaswab
kiiremini ja terwisline seisuford on tal parem kui pu-
hastamata loomal.

Kuidas on soowitaw loomi puhastada?

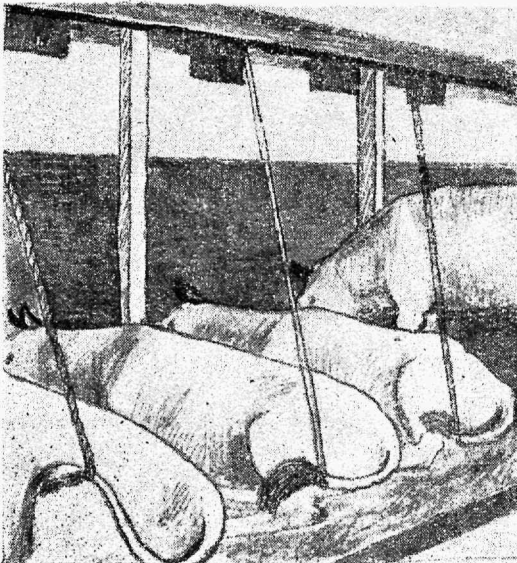
Harilikult hakatakse peast peale ja lõpetatakse sa-
baga. Puhastamijeks tarwitatakse süga ja harja, wõi,
kui harja ei ole, õletusti. Üle puhastada tuleb tingi-
mاتا kogu leha, mitte ainult reied ja saba, nagu
paiguti wiijits. Reitele ja sabale kogunud sõnnikut
tuleb esmalt meega leotada, siis ära puhastada. Niis-
ked kohad tulewad õletuustiga hästi kuirwaks hõõruda,
et loomal külm ei hakkaks. Ürgu unustatagu loomi ka

tõhu alt puhastamast, sest sealt satub mustus kõige kergemini piima sisse. Udar tuleb iga liipsi eel teige meega sõnnikust puhtaks pesta ja hästi ära kuivatada. On udar aga puhas, siis tuleb ta enne liipsmist ainult niiske lapiga korralikult üle pühkida. Väga tähtis on ka saba puhtus, kuigi see vast lehma terwi- sele otsekohe mõju ei avalda, kuid sabaga ristab loom kergesti sõnnikust piima sisse ning pehjab liipsjale vastu pead, sest sabaga vehib ta ka talvel, kui ei ole kärkeid. Sellepärast sootakse saba liipsi ajal lehma reie külge. Talvel võiks saba tulla lühemaks lõigata, siis ei saaks tema külge nii palju sõnnikust koguda. Väljamaal on paiguti viisiks võetud saba nõõruga niimoodi lae külge kinnitada, et loom temaga küll vehkida saab, kuid magama heites teda ära ei saa määrida. Kinnituse viise on mitmeid. Näiteks võib nõõri siduda saba külge pealpool saba tulla, kuna teine ots

nõõri külge kinnitada. Nõõri teine ots on lakke kinnitatud. Konksud peavad sarnase õhtusega olema, et rõngas mitte ise lahti ei pääse. Selleks soovitatakse

a — rõngas, millist põimitakse saba tulla sisse; b — s-tujuline haak rõnga kinnitamiseks.

Lehmajada sidumiseviis.

sootakse lakke kinnitatud rõnga külge. Rõngas võib kas liikumatult kinnitatud olla, ehk ka niimoodi, et ta lati, õrre, traadi või kõie peal edasi-tagasi liikuda saab. Teiselt on viisiks saba tulla sisse põimida traadist rõngast, millist on hõlbus konksuga varustatud

mõnelt poolt s-tujulised raudtraadist konksud, mida iga... ise võib valmistada. Rõnga kinnitamise viis on siin samajugune, kui võtmekimbu juures. (Vaata pilt!)

Paljude perenaised kohtuvad tagasi selle waewa ja tüli eest, millist toob enesega kaasa loomade puhastamine. „Mis sest head, kui täna teen teda puhtaks, homme on ta jälle must“... Kuid kas ei ole ka teised loomad ja laudatõdd sarnase üheleomuga, et neid ikka ja ikka jälle uuesti tuleb ära teha? Loomade puhastamist saab nii korraldada, et ta liig palju aega ei nõua ega suurt waewa tee. Selleks kõigepealt on tarvis hoolitseda aseme puhtuse eest. Värske sõnnik tuleb ka sõnnikulaudast iga päew ära koristada. Seda tehakse peale hommikust sõõtmist. Põõtu või turvast tuleb vähemalt kaks korda päewas alla laotada: hommikul peale sõnniku ärakoristamist ja õhtul peale liipsmist. Veel parem oleks aga ka lõunase liipsi järele aset korraldada. Kui selleks aega jattub. Hoolas perenaine teab ja näeb juba ise, millal tarvis on aset seada, nii et sellejuures pikemalt peatada on ülekõige. Väga kasulik looma terwi- sele on pügamine. Kuid meie oludes peab sellega õige ettevaatlik olema, sest laudad ei ole küllalt soojad ja meie talw on külm. Karja võiks pügada alles peale jõulu ehk dieti kowade poole, millal kõige külmem aeg juba möödas. Põõtud looma on kergem puhas hoida ja loom on nägusam kui pika karwaga.

H. Brauer.

Mõned toidureseptid.

Matsaworst.

Lisandused: 1 sea- või wafkamats, 1/2 naela toorest pekki, 2 naela sealiha, 1 sibul, 1 lusikatäis soola, 1 noaotsa täis suhkrut, 8 tera pipart, 2 nelki, 6 tera inglise würtsi, 2 tera kardemoni, 1/2 koopi piima, 1 tass sealihaseeme, soolikaid.

Rektimhes suuruses sea- või wafkamats tuleb enne tarvitamist mõni tund piima sees leotada, hakitakse

siis õige peeneks ja hõõrutakse läbi sõela. Wahapeal keedetakse 1/2 naela toorest pekki õige pehmeks, lõigatakse see wäikest neljakandilisteks tükkideks ja lisatakse matsapudru hulka, samuti nagu kaks naela pehmeks keedetud ja õige peeneks hakitud sealiha ja üks tassitäis leeme, milles keedeti liha. Müüd lisatakse kõik lisandustes nimetatud würtsid, mis õige peeneeks hõõrutud, segatakse kõik hästi läbi ja täidetakse hästi puhastatud

sooltesse (sooled peavad õige wedelalt täidetud olema) ja seotakse hästi kinni. Worstid pannakse külmna wee sees tulele, lastakse kord üles keeda, wõetakse siis tulelt ära. Ühe tunni pärast wõetakse worstid õige etteawaatlikult wee sees wälja.

Praeworstid.

Umbes 8 inimese jaoks.

Ujandused: 3 naela sealihha (kotletitükk), 4 loodi pekki, ¼ lujikatäit soola, 6 tera inglise würtsi, 12 tera pipart, ¼ pudelit nõrka õlut, soolikad.

3 naela head sealihha hakitakse õige peeneks. Wõib ka wõtta 2 naela sea- ja 1 nael loomalihha. Siis lõigatakse 4 loodi toorest pekki õige wäikesteks tükkideks, segatakse sinna juurde peeneks tõugatud würtsid, õlu ja hakitud liha. Kui kõik hästi on läbi segatud, täidetakse peenewõitu, hästi puhastatud sooled õige wedelalt. Lauale andmise eel pruunistatakse pannil ¼ lujikatäit wõid ja praetakse nõrgal tulel worstid küpsjeks. Et worste lõhkemise eest praadimisel hoida, kasutatakse nad korraks kuuma wette. Praeworstide juurde antakse kartulipudru wõi hapukapsaid.

Rümpetatud sink.

Ujandused: 1 rümpetatud sink, 2 naela rukkijahu, ¼ kuni ½ toopi wett. Substetatud sink, kui ta soolane on, lastakse 12 tundi külmna wee sees liguneda. Rukkijahust segatakse weega paras taigen, kleebitakse terwe sink umbes sõrmepeajuselt taigna sisse ja asetatakse pannile. Singi juurde järele lastakse kolm kuni neli tundi küpseda. Taigen eemaldatakse kuumalt. Sarnaselt rümpetatud sink hoidub külmaga tükk aega ja on väga maitsew.

Presjitud sea-pea.

Ujandused: 1 sea-pea, 2 lujikatäit soola, 20 tera pipart, 20 tera inglise würtsi, 2 loorberilehte, 2 sibulat, 3 nelki, 3 toopi wett.

Mitte liig raswana sea-pea raiutakse poolteks ja wõetakse wälja aju. Siis pestakse pea hästi puhtaks ja pannakse nii palju keewa weega tulele, et ta hästi taetud on; kui liha keema hakkab, lisatakse sool, 10 tera pipart, 10 tera inglise würtsi, 2 loorberilehte ja üks sibul leeme hulka ja lastakse nüüd pea hästi pehmeks keeda. Siis lõigatakse kamar juurtes tükkides pea tükkjeks ära ja pannakse puhtale rätikule, nii et kamara pool asub rätiku peal. Siis lõigatakse liha neljakandilisteks, mitte väga wäikesteks tükkideks, pannakse sellest üks kord kamara raswapoole peale. Lihale ra-

putatakse wähe würtside segu (sool, 10 tera pipart, 10 tera inglise würtsi, 3 nelki peeneks tõugatud ja ühes hakitud sibulaga kokku segatud) peale, pannakse jälle kord liha ja würtsi kordamööda, kuni kõik on ära tarwitatud. Lihatiigid tulewad ilujasti seada, raswased waheldudes tailihaga, kuni kõik liha on ära tarwitatud. Nüüd wõidetakse rätik kokku, nii et ta näeb wälja kui ümmargune kuul, lastakse see kuul weel ¼ tundi keeda jamas wees, milles keedeti pea ja pannakse ta siis kase laua wähele, millistele asetatakse raske kivi. Presji all peab liha seisma wähemalt üks päew. Siis eemaldatakse rätik. Lihha antakse lauale õhufesteks wiitudeks lõigatud. Süüakse äädikaga wõi mädarõika kastega.

Sarilikud piparkoogid.

Ujandused: 6 naela siirupit, 6 loodi potassi, ½ naela wõid, 1 lood inglise würtsi, 2 loodi kaneeli, ¼ loodi nelkiid, 4 loodi pomerantsi koori, ½ naela magusaid mandleid, 6 naela niijahu.

6 naela siirupit keedetakse üles ja lisatakse sellele 6 loodi poole klaasi wee sees sulatatud potassi hulka. Siis wõetakse pada tulelt ja segatakse kuuma siirupi hulka ½ naela sulatatud wõid, peeneks tõugatud inglise würtsi, tõugatud nelgid, ½ naela kooritud ja peeneks hakitud magusaid mandleid, pehmeks keedetud ja wäikesteks tükkideks lõigatud pomerantsi koor ning lõpuks 6 naela niijahu. Kogu see segu tuleb kõwasti kloppida, kuni ta külm on. Siis pannakse taigen kausi ja lastakse ta soojas kohas 8—14 päewa seista. Siis rullitakse taigen õhufestelt wälja, lüüakse wormidega wõi klaasiga wäikesed koogid wälja, määratakse need klopitud munaga ja küpsletakse kaunis leiges ahjus.

Meekoogid.

Ujandused: ½ naela mett, 1 nael jahu, ¼ naela wõid, ¼ naela suhkrut, 1½ muna, 1 teelusika täis pödrajarwe soola, 4 nelki, ½ sidrunit, 2 teelusika täit kaneelipulbrit, tükk ingweri, tükk waha.

½ naela mett aetakse tulel nii kuumaks, et ¼ naela wõid jelles sulab; siis lisatakse sellele ¼ naela suhkrut, 1 teelusika täis pödrajarwe soola ja 1 teelusika täis peeneks tõugatud ingweri. Nüüd pannakse weel 4 kõwasti klopitud muna, 4 peeneks tõugatud nelki, ½ sidroni ärahõõrutud koor ja 2 teelusika täit kaneelipulbrit taigna hulka. Lõpuks lisatakse 1 nael jahu, segatakse kõik hästi läbi, rullitakse taigen wälja, wormitakse koogid ja küpsletakse nad mitte liig kuumas ahjus.

Juukse terwishoid ja rawimine.

Juuste terwis ja ilu saawutatakse kõige suurema puhtuse abil. Waatleme lähemalt, mille läbi saab juuks mustaks. Eftiks, wõtab ta wälisõhust endasse tolm, nõgi ja kõiksugu lõhnu. Teisjeks — kottupuu- misel ebapuhtate asjadega, nagu käärde, harjade ja kammi- de tarwitamisel. Samuti antakse sel teel harka-

waid juuksehaigusi edasi (favus, impetigo j. t.). Kolmandaks mustunewad juuksed, nende enda elust, sest kehale kõlbmatud, ära tarwitatud ained, heidetakse osalt naha ja seega ka juukse pinna kaudu wälja. Siia kuuluvad: 1) naha pealmiskihki surnud rakud; 2) rasw ja 3) higi. Surnud naharakud langewad maha õhufese

tolmu näol (teda ei tohi koomaga wahetada, mis on haiglane nähtus). Rasw on raswanäärmete eristus. Üks jagu raswanäärmetest awaneb juukste wahetele, teine juukste juure ümbrusesse, kus nad ühes juukstega naha pinnale tulewad. Normaalselt hulk raswa juukstel on neile kaitseks ja annab neile läiget. Üleliigne raswa-tekkimine on haigusline nähtus (seborrhoea), mis nõuab hoolikat ja pikaldust ravimist. Higinäärmed awanevad juukste wahetele ja heidawad seal wälja oma tege-wuse lõpuainet — higi. Higi koosneb weest, mitme-sugustest sooladest, nagu kufiini, lämmastik, lõhnawa-dest õlidest ja raswahapetest. Weesi aurab ära, kuna teised ained juukstele ja peanahale jääwad. Raswa-happed annawad juukstele lõhna, mis wäljakannata-matuks võib minna. Juukste puhastamiseks on meil kaks võimalust: Esiteks mehaaniline, nagu harjad, kammid; ja teisels keemiline — weesi, seebid, lehelised, alkoholi sisaldawad loputusjed jne.

Kui juukstepind terve, higi- ja raswanäärmete tege-wus normaal, juuks wäliselt mustuse eest kaitstud, siis aitab mehaanilisest puhastusest. Sarnast ideaalset juukste seisuforda meie harilikus elus ei leia.

Weesi üksi ei aita kaasa juukste puhastamiseks; alles seebi mõju, mis ühineb peas olevate raswadega, teki-tab wahtu ja uhub kõik mustuse ühes.

Juukseid tuleb kaks korda päewas korraldada, hom-mikul ja õhtul. Esiteks, kammiga, millel peawad olema pikad, aga mitte terawad harud; teisels — painduma harjastega harjaga. Sugemine kõrwaldab juukstest furnud rakud ja tolmu; äritab ka peanaha ringwoolu kiiremale tegewusele, mõjudes seega juukstele. Harja-mine annab läiget juukstele, kattes neid ühetasjels õhulise raswa kihiga. Kammid ja harjad tuleb puhas-tada igakord peale tarwitamist järgmise lahuga:

Nuuspiiritust (ammoniak) — 40 jagu.

Seebetud wett (külma) — 260 jagu.

Dr. Alma Varik.

	<h2 style="margin: 0;">Käsitöö ja riieus</h2> <p style="margin: 0;">Toimetanud Agnes Neudorf-Malberg</p>	
---	--	---

Käsitööd.

1. **Sohwapadi** — tumelillal põhjal hõbedaga tiki-tud. Pistetud: aed, põlwid ja wõrgud põimetega.

2. **Linik** — pleekimata linasel riidel. Ömmeldud neljawärwiline C·B pärlõngaga, mille numbrid joonistusel märgitud (must, walge, lilla ja ooter-kollane).

3. **Laudlina** — kollasel põhjal. Wäri numbrid joonistusel C·B lõnga kaardi järele. Ömmelda võib käitepiistetel.

4. **Kärekaunistus**. Võib tarwitada Gesti pluusi peale ehk suwekleidi kaarde. Wäri numbrid mustri-lehel ülalnimetatud kaardi järele.

5. **Käieksiri**. Sobib wäga hästi ka lapsekleidi kaunistamiseks. Wäri numbrid joonistusel.

6. **Riitpiste kaunistus**. Wäri võib walida wabalt, wastawalt põhitoonile, millele ömmeldakse.

7. **Riitpiste muster**. Ömmelda võib punase ja walge pärlõngaga.

8. **Palja kaunistus riitpistetel**. Võib wäga hästi jämedale kanewaale willaste lõngadega ömmelda.

Järgmisele numbrile lisatakse katseks hinnata 1 tolt C·B märklõnga juure.

Zuhatus käsitööde pesemiseks, kui need on mitme-wärwiline lõngadega ömmeldud, on tingimata tar-wilik. Et wäriwad alati erksad ja kaunid püsiks, ka wanal ja mitu korda pestud käsitööd, tuleks meil tarwitada C·B wabriku lõngu, misjuga on täiesti pesufindlab. C·B lõngatööstus on kõige wanem ja täielikum ilmas. Pesta võib käsitööd jul-gesti sooja soodaivee ja seebiga. Kõige peale pesemist loputada külmas puhtas wees, millele weidi äädikat juure lisatagu. Siis wäänatagu pestud asi kuivas

käterätikus tahedaks ja kriigitagu niiskelt kuuma rauaga (mitte niiskelt seista lasta).

Moe ülemaade.

Käesolewal hooajal ei walitse mitte mõne wäri eeliskamine, nagu harilikult aite moodide tekkimisel, waid jäetakse kaunis suur walik „karusnaha wäriwides“, alates heige toonidest kuni kastanipruunini, misjuga filmale wäga pehmed on ja endaga kergelt erksamad wäriwad kombineerida lasewad.

Weel itka wõime näha palju willaselt riidesorte, millede hulgas need, mis pruuni, roheline ja punasega segatud, kõige meeldiwamad on. Need riide toonid harmoneerivad wäga paljude teiste wäriwidega, ja kui juba olemas olewaid riideid kasutada tahetakse, uute-ga kokku tegemiseks, siis ei tohi jeda kaju mitte koge silma wahetele jätta.

Wäga praktilised on ka hordega riided, kuna siis üleliigsed wäljaminekud kaunistuste peale ära jääwad. Beigehallid ja pruunid jumperid tohtsivad lõppeda mõne hordega, mis küll wäriwad lahkimewad, siiski hästi sobiwad olla wõiwad. Sarnase jumperbluusi juure võib plisseeritud kuube tarwitada.

Kes praktilist musta armastab, waligu endale mõne atlast, tafti ehk moiré (võib ka hea willane olla), millest omale kerge pealeõuna kostüümi, pluus-jakiselega, walmistagu. Sarnast kostüümi võib ka mantli all kanda. Tihti armastatakse neid kostüüme karusnaha ribadega kaunistada, selleks otstarbeks la-sewad end kantuud nahkade paremad osad hästi kasu-tada (ainult pügatud nahad).

Põhimõtteliselt ei walitse aga enam karusnahad nii, kui mõõdunud hooajal, ja isegi tanaanamantleid võib ilma karusnaha kaunistusteta näha.

Nr. 1. Lättöökajpe talvemantel, pruunilist villafest viidest, kõrge kitta kraega, külgedest mooditud. Võige — lõikelehel nr. 10—14.

Nr. 2. Tänavavõileht beige villafest, helesinise pihiituga, millele äärestauristustuks fleidit viidest paelad asetatud. Kaellafide tulleks nmedam firmine valida. Võige — lõikelehel nr. 15—19.

Nr. 3. Ohuulleit roojast siidist, kase ren siidivormastega kaunistatud. Naamad on eest veidit kõrgemal kaunit kevatta nurgana. Krae, varukad ja ehtuüri tekk- tolt tulleks mallgest siidist teha. Võige — lõikelehel nr. 20—24.

Nr. 4. Pealeõuna kleit karge
sintsest villasest vööst, kaunistatud
sõrju süüpaelaga. Eritükkis
kõrgas valge süüvest.

Nr. 5. Öhtukleit hallitas-
sintsest siidist kaunistatud kase-
kordse süüpitstiga.

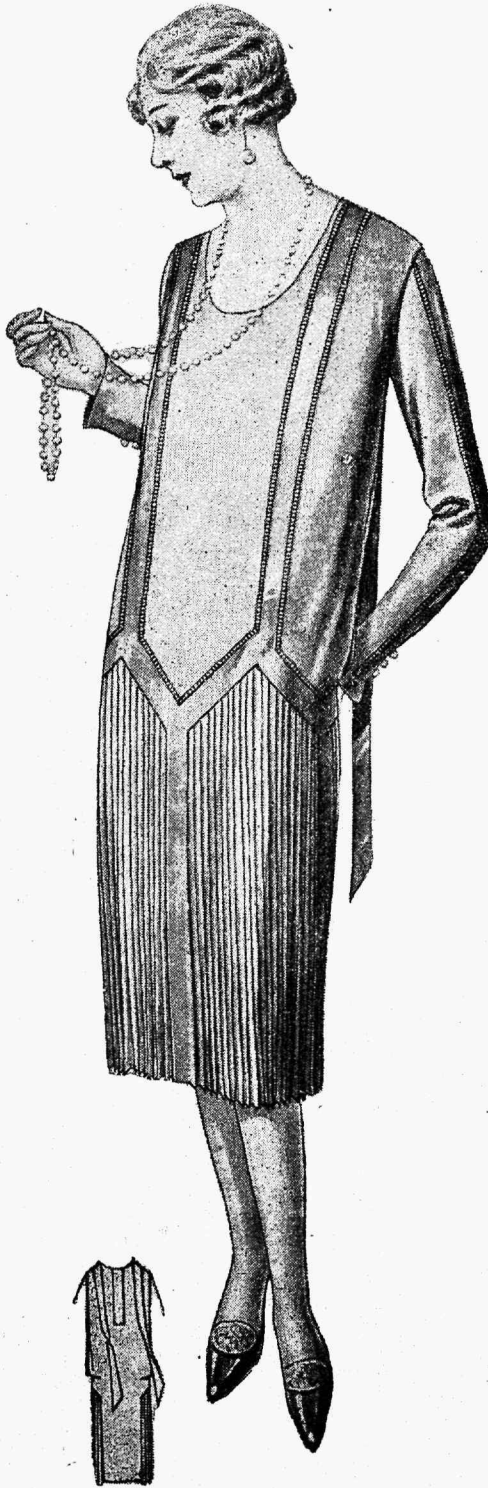

Nr. 6. Talimantel hallist rüüdest, hui-
tavalalt mooditud seljatükiga, krae
kõrgest karusnahast.

Nr. 7. Suurevunduline mantel külgedelt kaunistatud villu äärega, mis terava nurgana riide sisse õmmeldud. Krae ja woodeer wana rooja willane.

Nr. 8. Seltstomna kleit roosipuu wärwihhkest treppatäänist. Riide lätseta külge on kleidil peale poole pandud. Kaunistujena on kaunistatud lätsetad riide külge, mis ribadena üle õla ja kolmnurgaga kujuiselt tejet kleiti on asetatud.

Nr. 9. Bevenälse põll tumelklast ja kujukst riidest kolku kehitud. Põll on eest peenete moolitõdega ja kaunistujuliste kaastutega kaendatud. Kahe riide wähe on punase paelaga pitratud.

Nr. 10. Tütarlapse põll kirjult ja-
täänist, millel hästi sobivast ühe-
värviliseft jätäänist tünnis. Kün-
nise õhjad allatavad taskuterid,
fünnitades kaunistusribad. Põlle
võib kanda 10—15 a. tütarlaps.

Nr. 11. Tütarlapse mantel
kirjult hallist villast. Tseft
on mantel kaunistatud
poolest jaadit tünni õm-
melbud wõltidega.

Nr. 12. Roheline villane
lapse mantel suure kroega.

Nr. 13. Pruunist lalleniist
tütarlapse mantel, kroe ja
taskute pealt ruudulise õi-
kandujega kaunistatud.

Kuukiri
„Naiste Hääle“
E. Naisorganisatsioonide Liidu
häälekandja

■

Toimetus ja talitus:
Tallinn, Jaani tän. nr. 3
Telefon 13-26

Ü. a.

Saates Teile siinjuures kuukirja „Naiste Hääle“ proovinumbri, palume Teid lahkelt tutvuneda selle sisuga ning teda kui ainukest kõigi iseseisvalt mõtlevate naiste häälekandjat tellida.

Ühtlasi teatame, et vastutulles paljude lugejate soovidele oktoobrist algades antakse „Naiste Hääle“ kaasa eriline **käsitöö ja riidetuse osa** ühes mustrite ja lõigetega.

Goodame, et Teie „Naiste Hääle“ lugejaks hakkate ja teistele teda tellida soovitate.

Püstusega

„Naiste Hääle“ talitus.

Oskar Kilgas

Trikoos-, suka- ja pitsivabrik

Prii tänav 3 Tallinnas Kõnetr. 2-23

Valmistab kõrges headuses
siidi-floor ja villaseid
sukki ja sokke, lastesukki

Villast-, puuvillast- ja siidist-
trikoopesu, spordiülikondi
jne. jne.

PESUPITSE

klõppel ehk venepits, broderii ja gepüür

Müük ainult en gros :: Müük ainult en gros

Mina tarvitan ainult „EPHAG“
kosmeetika aineid.

A-S. "EPHAG"

Kõik väljamaa lõhnaõlid,
puudrid ja kosmeetika pare-
matest vabrikutest: Coty,
Piver, Houbigant
j. t. j. t. j. t.

"Ephag" Eau de Cologne triple
"Ephag" hambapastad
"Ephag" toalet-artiklid
"Ephag" kasekreem
"Ephag" Végétal

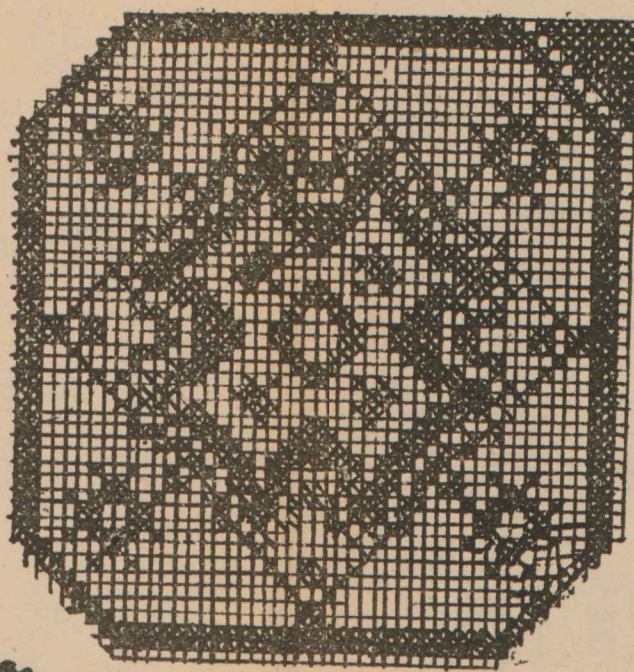
	<p>Uudis! "JSJS" Uudis!</p> <p>"Jsis" kreem "Jsis" puuder "Jsis" seep</p>	
---	--	---

A-S. Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Ühing "EPHAG"
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42

Trükitööstuse o.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas.

11. - 1925
24

№7

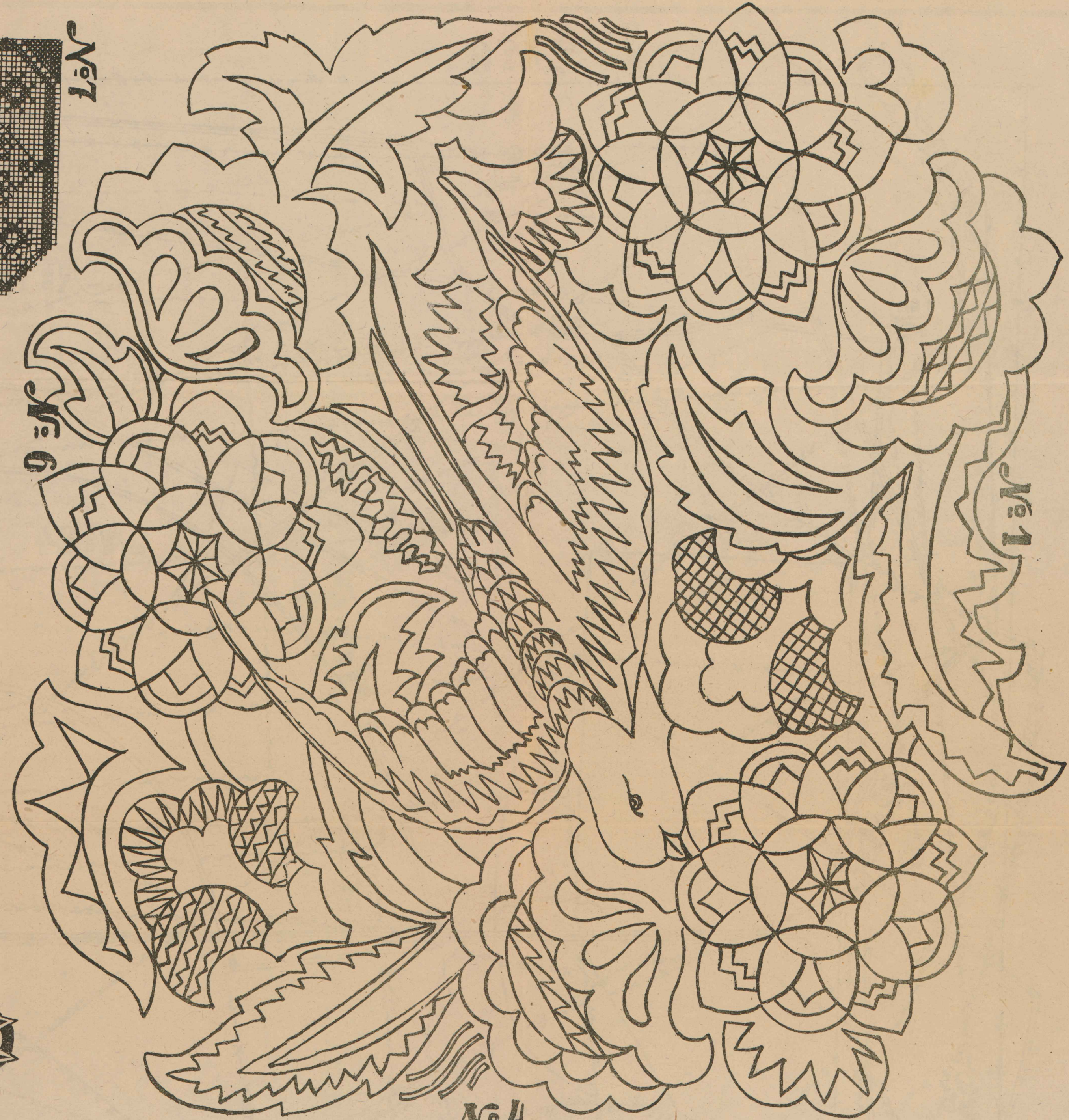

№1

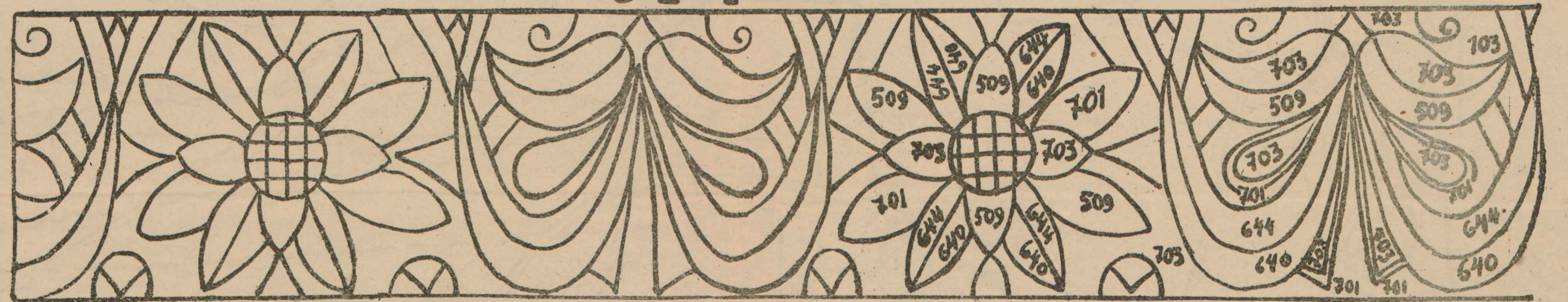

№2

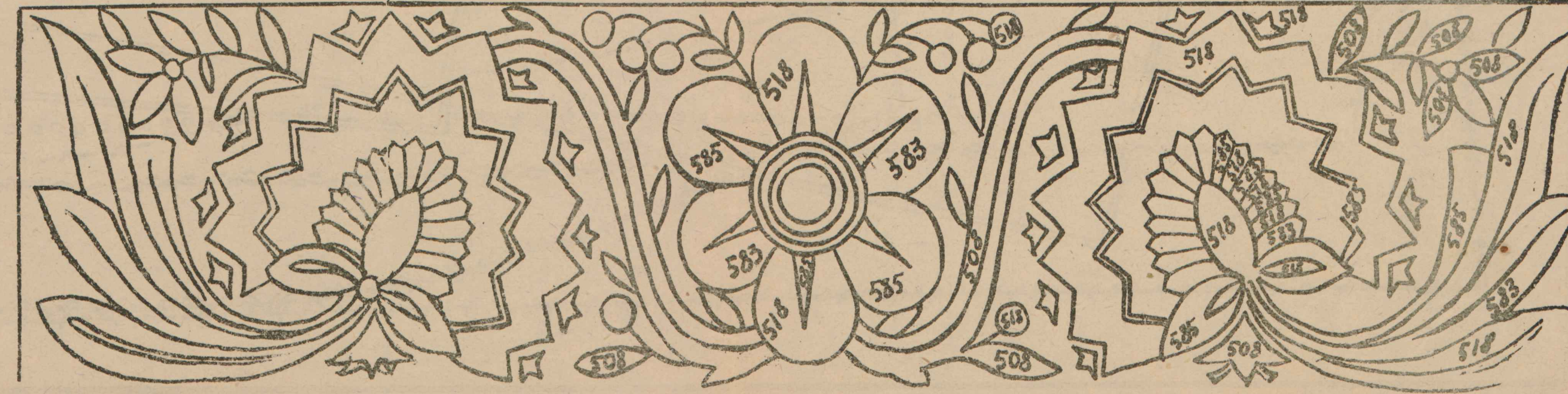
№

№4

№5

№1 Sohvapadi

№2 Linik

№4 Naise kiri

№5 — " —

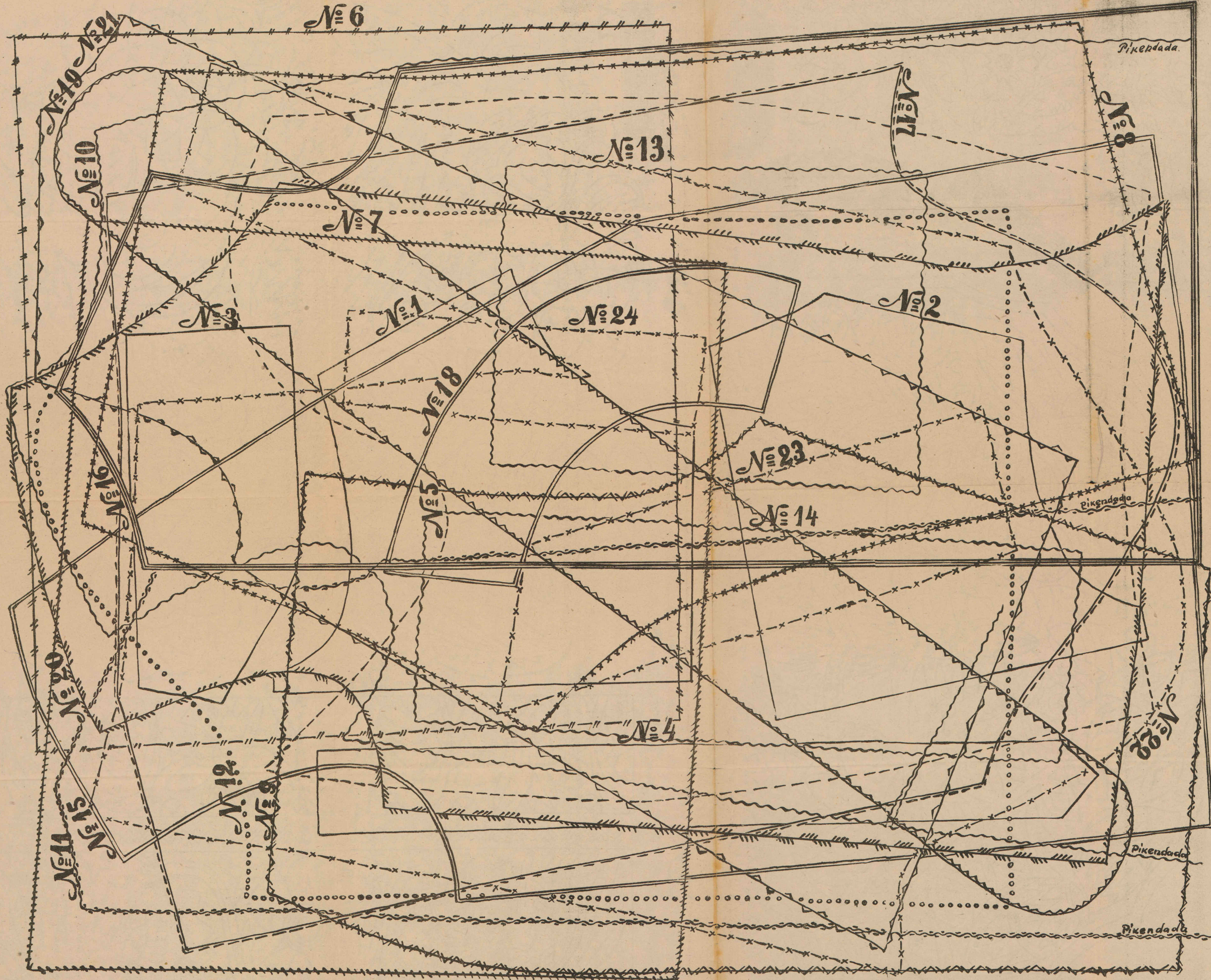
№6 Laualina

№7 Sohvapadi

№8 Aare kaunistus

№3 Laualina

N° 1-9 Poisi ülikond

- 1 Esiüksik
- 2 Seljaüksik
- 3 Krae
- 4 Uõõ
- 5 Käis
- 6 Esiüksik
- 7 Seljaüksik
- 8 Püksi tagaüksik
- 9 Püksi esiüksik

N° 10-14 Tütarlapse mantel

- 10 Esiüksik
- 11 Seljaüksik
- 12 Käis
- 13 Krae
- 14 Käise ots

- 15 Esiüksik
- 16 Seljaüksik
- 17 Käis
- 18 Krae
- 19 Uõõ

N° 15-19 Naisterahva kleit

- 20 Esiüksik
- 21 Seljaüksik
- 22 Käis
- 23 Krae
- 24 Käise värv

N° 20-24 Seltshanna kleit

- 20 Esiüksik
- 21 Seljaüksik
- 22 Käis
- 23 Krae
- 24 Käise värv

20-24